

1. Demografický vývoj

Jihočeský kraj je rozdělen do 17 správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

V Jihočeském kraji žilo ke konci roku 2023 celkem 654 505 obyvatel. Sídlní strukturu kraje tvoří 7 okresů, kdy největší rozlohu zaujímá okres Jindřichův Hradec (19,3 % z rozlohy kraje), naopak nejmenší je okres Strakonice (10,3 %). Nejvíce obyvatel žije v okrese České Budějovice (30,9 % z počtu obyvatel kraje), druhý nejpočetnější je okres Tábor (15,9 %). Nejméně obyvatel kraje žije v okrese Písek (7,9 %). Administrativně je Jihočeský kraj rozdělen do 17 správních obvodů s rozšířenou působností (obce III. stupně – SO ORP) a 37 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (obce II. stupně – SO POÚ). Na území kraje je celkem 624 obcí a z tohoto počtu pak 56 obcí má statut města a 23 statut městyse.

Sídlní struktura

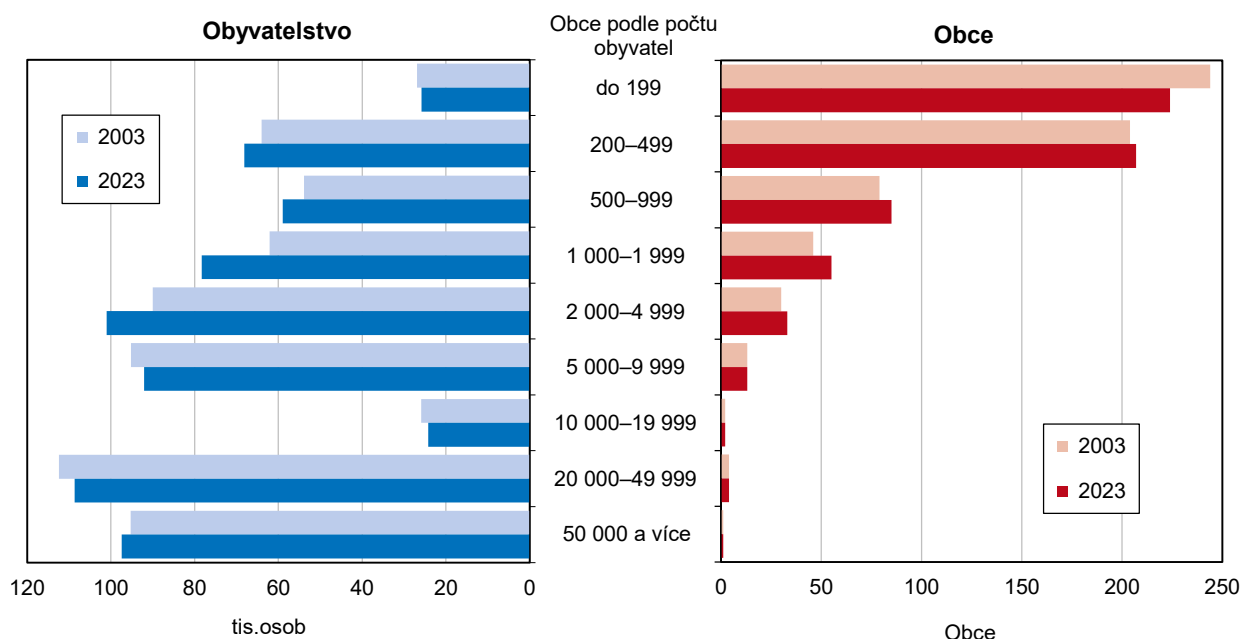
Jihočeský kraj má pestrou sídlní strukturu.

Jihočeský kraj má pestrou a rozmanitou sídlní strukturu, která se odráží v jeho historickém vývoji, geografických podmínkách a současném socioekonomickém rozvoji. Kraj má také mnoho obcí a měst, která jsou významná z hlediska cestovního ruchu. Mezi nejznámější patří Český Krumlov, který je zapsán na seznamu světového dědictví UNESCO. Další významná turistická sídla zahrnují Třeboň s rozsáhlou rybníční soustavou, rekreační oblast Lipenské přehradě a mnohé další.

Jihočeský kraj má nejnižší hustotu zalidnění.

Jihočeský kraj má rozlohu přes 10 tis. km², což představuje 12,8 % území republiky, ale obyvatel na něm v roce 2023 žilo pouze 6,0 %. Mezi kraji ČR má nejnižší hustotu zalidnění (v roce 2023 – 65,1 obyvatel na km²), přičemž okres Prachatice má dlouhodobě nejnižší hustotu zalidnění mezi všemi okresy Česka (v roce 2023 – 37,4 obyvatel na km²). V územním detailu kraje bylo nejvíce zalidněno území správního obvodu s rozšířenou působností České Budějovice (182,1 obyv./km²) a nejméně SO ORP Vimperk (32,6 obyv./km²), což byla nejnižší hustota obyvatel mezi SO ORP v celé ČR.

Graf 1.1 Sídlní struktura Jihočeského kraje v letech 2003 a 2023 (stav k 31. 12.)

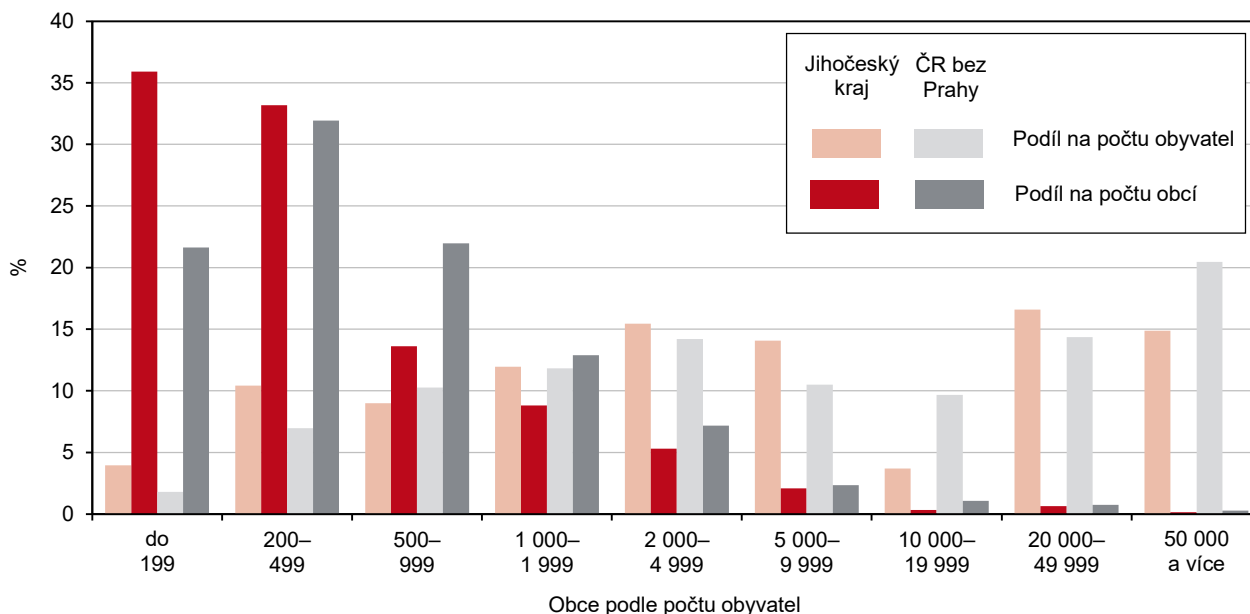

V malých obcích žije jen nepatrný podíl obyvatel kraje.

Jihočeský kraj je typický rozsáhlými venkovskými oblastmi, které tvoří podstatnou část jeho sídlní struktury. Sídlní struktura kraje je spíše rozdrobená, což dokládá

jednak existence 1 989 částí obcí, a jednak výrazně nadprůměrný podíl obcí s velmi malým počtem obyvatel. Nejméně obyvatel žilo v roce 2023 v obci Minice v okrese Písek (28). Méně než 100 obyvatel mělo celkem 87 jihočeských obcí, včetně vojenského újezdu Boletice, kde od 1. ledna 2016 již nebydlí žádní lidé. V těchto malých obcích žil však nepatrný podíl obyvatel (0,9 % v roce 2023). Menších obcí s počtem obyvatel v kategorii 100 až 200 bylo v roce 2023 v kraji celkem 137 a i zde byl podíl žijících obyvatel nízký (3,0 %).

Graf 1.2 Sídlní struktura Jihočeského kraje a Česka (bez Prahy) k 31. 12. 2023

Zahraniční migrace byla zejména v roce 2022 velká.

Počet obyvatel výrazněji vzrostl v roce 2022 ve všech krajích a v roce 2023 téměř ve všech krajích. Do počtu obyvatel byly v těchto letech zahrnuty osoby s udělenou dočasnou ochranou s obvyklým pobytem v Česku. Tyto změny nastaly v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině a budou se pravděpodobně i v dalších letech promítat do demografických statistik. Také Jihočeský kraj zaznamenal v letech 2022 a 2023 nárůst počtu obyvatel, který byl ovlivněn výraznou zahraniční migrací.

Městům a většině obcí v letech 2022 a 2023 obyvatelé přibýli.

Pro Jihočeský kraj bylo v posledních letech typické stěhování se do menších měst a obcí. Jihočeši do určité míry spíše opouštěli větší města a hledali klidnější místa pro život, ale pokud možno v příjemné dojezdové vzdálenosti do větších sídel, která nabízejí všechny výhody městské infrastruktury. V současné době je také ve vzdálenějších obcích vyvíjena snaha o rozvoj bytové výstavby a zvýšení obydlenosti těchto obcí. V důsledku výrazné migrace ze zahraničí, převážně z Ukrajiny, se v letech 2022 a 2023 ve všech městech a ve většině obcí zvýšil počet obyvatel, kdy váleční uprchlíci hledali možnost ubytování.

Podíl městského obyvatelstva se v posledních letech mírně zvýšil.

Ve městech Jihočeského kraje žilo v roce 2023 celkem 63,4 % obyvatel, z toho ve městech v kategorii 20 až 50 tis. obyvatel byl podíl nejvyšší (16,6 %). Podíl obyvatel měst se v kraji v posledních dvou letech mírně zvýšil. V největším městě, Českých Budějovicích, žilo 14,9 % obyvatel kraje. V letech 2020 a 2021 bylo zaznamenáno snížení počtu obyvatel krajského města, ale v následujících letech se ve městě počet obyvatel zvýšil. V roce 2023 žilo v krajském městě celkem 97 377 obyvatel. Mezi jihočeskými městy je velké rozpětí v počtu obyvatel; nejméně obyvatel má město Rožmberk nad Vltavou, v roce 2023 jen 386 obyvatel. Přes 34 tisíc obyvatel bydlí ve městě Tábor, třicetitisícové město je Písek. Přes 22 tisíc obyvatel má své bydliště ve

městě Strakonice a v Jindřichově Hradci bydlí přes 20 tis. obyvatel. Téměř 13 tisíc obyvatel žije v Českém Krumlově a v Prachaticích bydlí přes 11. tisíc osob.

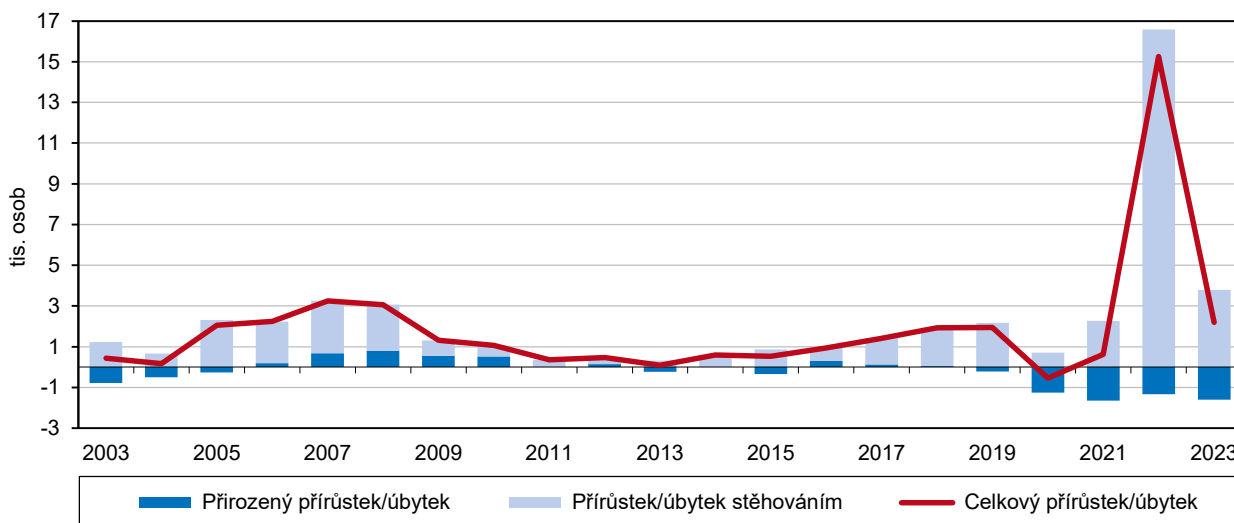
Počet a pohyb obyvatel

V roce 2022 se v kraji výrazněji zvýšil celkový přírůstek obyvatel.

K 31. 12. 2023 žilo v Jihočeském kraji 654 505 obyvatel, z toho 50,8 % žen. Nárůst počtu obyvatel byl způsoben především díky již zmiňované migraci ze zahraničí.

Od roku 2002 do roku 2019 včetně se v kraji zvyšoval počet obyvatel. Vyšší přírůstek obyvatel byl zaznamenán zejména v letech 2007 a 2008. Od roku 2009 již nebyly celkové přírůstky počtu obyvatel tak vysoké, ale stále byly v kladných hodnotách. V roce 2018 a také v roce 2019 se celkový přírůstek počtu obyvatel kraje po deseti letech výrazněji zvýšil. Naopak v roce 2020 byl v souvislosti s koronavirovou pandemií zaznamenán po 19 letech úbytek obyvatel (-532 osob). Tento stav byl způsoben vysoce nepříznivou přirozenou měnou; umíralo podstatně víc osob, než se narodilo dětí. Migrace byla v tomto roce v nižších, ale kladných hodnotách. Od roku 2021 se počet obyvatel kraje opět začal zvyšovat, zejména ke konci roku 2022 bylo v Jihočeském kraji o 15 256 obyvatel více (důsledek válečného konfliktu). V roce 2023 se počet obyvatel také zvýšil (+2 202).

Graf 1.3 Pohyb obyvatel v Jihočeském kraji

Výrazná migrace v letech 2022 a 2023 zajistila přírůstek obyvatel v kraji.

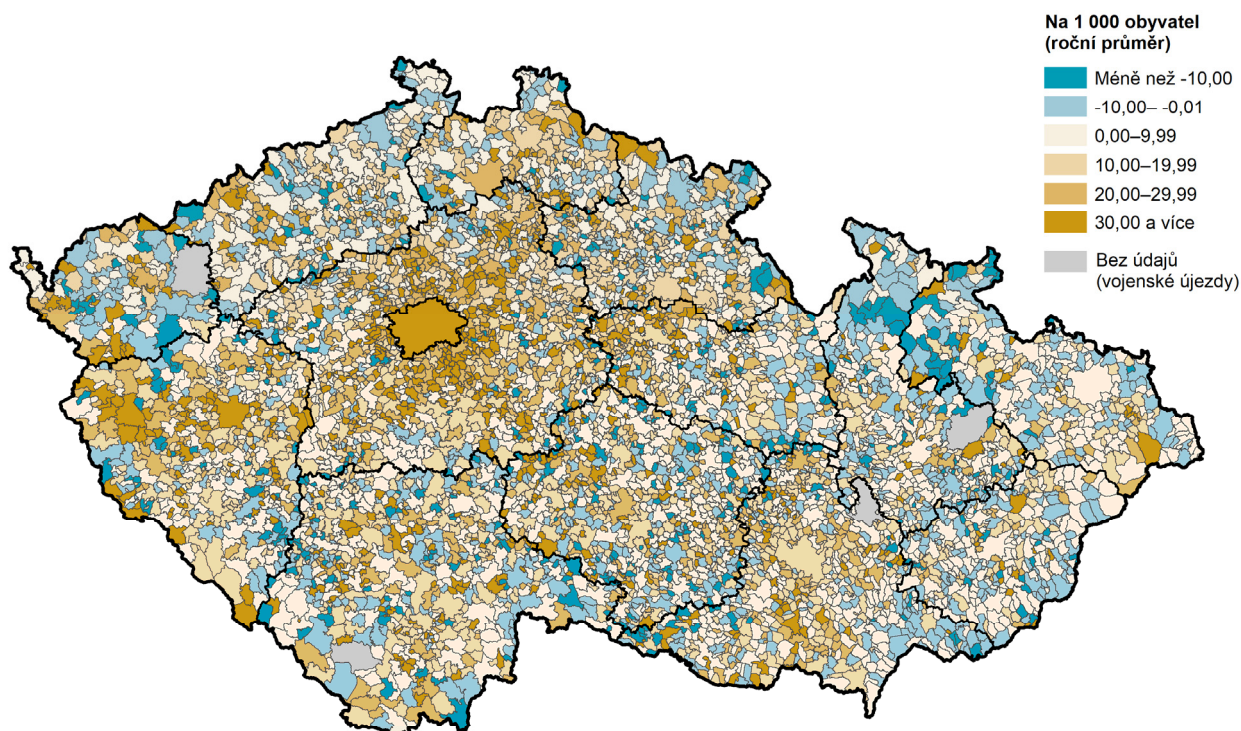
V roce 2022 se díky výrazné migraci zvýšil počet obyvatel kraje o 16 585 osob, nicméně záporné hodnoty přirozené měny (-1 329) tyto počty mírně snižovaly. Také v roce 2023 zvýšila migrace počet obyvatel kraje (+ 3 792), ale opět hodnotu migrace snižovala záporná přirozená měna (-1 590). V obou letech se jednalo o přírůstky počtu obyvatel v důsledku výrazného přílivu obyvatel ze zahraničí kvůli válečnému konfliktu na Ukrajině.

Počet obyvatel vzrostl v roce 2022 ve všech krajích.

Výrazné změny v počtu obyvatel zaznamenaly všechny kraje. Nejvyšší celkový relativní přírůstek (přepočten na 1 000 obyvatel středního stavu) byl v roce 2022 zaznamenán v hlavním městě Praze (+61,2 ‰). Počet obyvatel Prahy se v tomto roce zvýšil téměř o 82 tis. osob. Nejnižší hodnota celkového přírůstku byla zjištěna v Moravskoslezském kraji (+9,8 ‰). Jihočeský kraj byl v relativním vyjádření celkového přírůstku obyvatel (+23,5 ‰) v roce 2022 na osmém místě.

Kladné přírůstky obyvatel byly v roce 2022 zaznamenány ve všech okresech kraje, v relativním vyjádření to bylo nejvíce v okrese Český Krumlov (+31,5 ‰), nejméně v okrese Jindřichův Hradec (+12,4 ‰).

Ktg 1.1 Celkový přírůstek/úbytek počtu obyvatel v obcích v letech 2021 až 2023

Zdroj: ČSÚ

V roce 2023 stoupl počet obyvatel téměř ve všech krajích.

V roce 2023 byly zjištěny nejvyšší relativní hodnoty celkového přírůstku obyvatel (přepočet na 1 000 obyvatel středního stavu) v hlavním městě Praze (+19,9 ‰) a Plzeňském kraji (+13,1 ‰). Naopak v Ústeckém a Moravskoslezském kraji byly v tomto roce zaznamenány mírné úbytky obyvatel. Jihočeský kraj s hodnotou +3,4 ‰ obsadil deváté místo v mezikrajském srovnání.

Také ve všech jihočeských správních obvodech kladně ovlivňovala počet obyvatel migrace, přirozená změna byla v záporných hodnotách ve všech SO ORP kraje, kromě SO ORP Kaplice, kde byla nulová.

V roce 2023 byl zaznamenán největší relativní přírůstek v SO ORP Blatná.

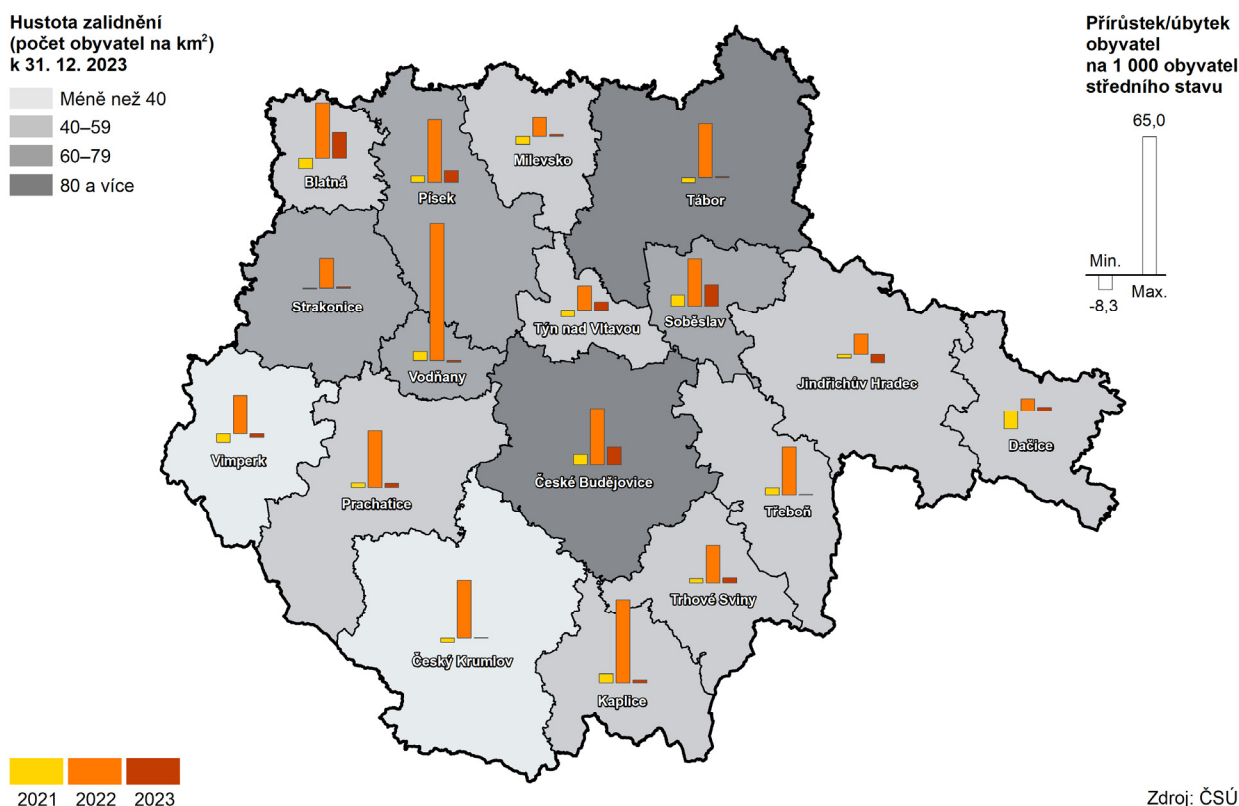
V letech 2010 až 2020 zaznamenávaly každoročně přírůstky počtu obyvatel SO ORP České Budějovice, Písek a Trhové Sviny, v roce 2021 se na třetí pozici umístil SO ORP Soběslav. V roce 2022 byl nejvyšší relativní přírůstek zaznamenán v SO ORP Vodňany (+65,0 ‰) a SO ORP Kaplice (+39,5 ‰), nejmenší na Dačicku (+6,0 ‰), kde byl ale přerušen dlouholetý úbytek obyvatel. V roce 2023 byly největší celkové relativní přírůstky počtu obyvatel v SO ORP Blatná (+12,2 ‰) a Soběslav (+10,0 ‰). Úbytky obyvatel byly zaznamenány jen ve správních obvodech Jindřichův Hradec, Vimperk a Vodňany.

Nejvyšší celkový přírůstek v jihočeských městech v přepočtu na 1 000 obyvatel byl zaznamenán v roce 2023 v Českých Velenicích, Lišově a Veselí nad Lužnicí, naopak nejvyšší celkový úbytek byl zjištěn v Bavorově a Rožmberku nad Vltavou. V roce 2022

byly zaznamenány nejvyšší relativní přírůstky počtu obyvatel ve městech Vodňany a Kaplice, naopak největší úbytek byl zjištěn ve Slavonicích a Deštné.

Ktg 1.2 Pohyb obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Jihočeského kraje v letech 2021 až 2023

V posledních deseti letech se každoročně zvyšoval počet obyvatel v Hluboké nad Vltavou a v Lišově.

Z jihočeských měst v posledních deseti letech každoročně přibývalo obyvatel v Hluboké nad Vltavou a Lišově, nicméně nejvyšší průměrný přírůstek za posledních deset let mělo město Planá nad Lužnicí, i když v některých letech ve městě zaznamenali úbytek obyvatel. Na druhé straně dlouhodobě ubývalo obyvatel ve Slavonicích, Milevsku a Bechyni. U malých obcí mohou být hodnoty relativních přírůstků nebo úbytků ještě větší, protože mohou být zkresleny malým počtem obyvatel dané obce a nepatrná změna může hodnotu tohoto ukazatele výrazně ovlivnit.

Zvýšení počtu obyvatel zaznamenaly v letech 2022 a 2023 téměř všechny obce.

Zvyšování počtu obyvatel v dané obci je úměrné příznivé vzdálenosti od většího města a možnosti bytové výstavby. Taková situace byla v posledních letech nejvíce patrná v obcích Srubec, Litvínovice, Včelná, Hluboká nad Vltavou a Lišov v těsné blízkosti Českých Budějovic, kde se zvyšovaly počty obyvatel zejména v souvislosti s výraznou bytovou výstavbou. V letech 2022 a 2023 se zvyšovaly počty obyvatel ve většině obcí, převážně tam, kde bylo možné najít ubytování pro válečné uprchlíky.

Přirozená měna byla v kraji již pět let v záporných hodnotách.

Zatímco v letech 2002 až 2005 byl přírůstek počtu obyvatel kraje zajištěn zcela migrací, v letech 2006 až 2012 k němu přispívala i přirozená měna. Přitom v letech 2009 a 2010 byl vliv přirozené měny srovnatelný s vlivem migrace. V roce 2011 se však již saldo přirozené měny snížilo, případně v některých dalších letech přešlo do záporných hodnot a od té doby se počet obyvatel kraje zvyšoval převážně díky migraci. V roce 2020 a zejména v roce 2021 byla přirozená měna ovlivněna koronavirovou situací v zemi, kdy výrazně vzrostly počty zemědělců. V letech 2022 a 2023

byly v Jihočeském kraji také zaznamenány přirozené úbytky obyvatel. V relativním vyjádření (přepočten na 1 000 obyvatel středního stavu) byly úbytky vyjádřeny hodnotami $-2,0\text{ ‰}$, resp. $-2,4\text{ ‰}$.

V roce 2023 se v kraji narodilo málo dětí.

V roce 2023 se v Jihočeském kraji živě narodilo 5 349 dětí, což bylo nejméně v dlouholeté historii. V kraji v tomto roce zemřelo 6 939 osob. Přirozená měna byla v celém kraji výrazně záporná ($-1\,590$ osob) a snižovala příznivou hodnotu migrace. Období kladných přírůstků přirozené měny trvalo 7 let a skončilo v roce 2012. Nejvyšší hodnoty dosáhl přirozený přírůstek v roce 2008 a pak se již jeho výše spíše snižovala nebo kolísala. V letech 2016 až 2018 pak byl zaznamenán mírný kladný přirozený přírůstek. V dalších, zejména „koronavirových letech“ se přirozená měna významně změnila do záporných hodnot. V letech 2022 a 2023 byl přirozený přírůstek záporný ve všech krajích, kromě hlavního města Prahy a také ve všech okresech Jihočeského kraje.

V kraji byl v roce 2023 výrazný přirozený úbytek obyvatel.

V relativním vyjádření (přepočten na 1 000 obyvatel středního stavu) byl v kraji přirozený úbytek v roce 2023 druhý nejvyšší v dlouhodobě sledované historii ($-2,4\text{ ‰}$), přičemž nejvyšší záporné hodnoty dosáhl okres Písek ($-3,1\text{ ‰}$), nejnižší pak byl v okrese Český Krumlov ($-1,2\text{ ‰}$). Nepříznivé hodnoty přirozené měny byly v letech 2022–2023 zjištěny ve všech správních obvodech kraje.

Jihočeský kraj se v relativním vyjádření přirozené měny v roce 2023 umístil na 7. pozici mezi kraji. Kladná hodnota přirozené měny byla v roce 2023 zaznamenána jen v hlavním městě Praze ($+0,3\text{ ‰}$), naopak nejvyšší záporná hodnota přirozeného úbytku byla zjištěna v Karlovarském kraji ($-4,1\text{ ‰}$).

V SO ORP Kaplice jsou dlouhodobě lepší hodnoty přirozené měny.

Záporné hodnoty přirozené měny byly dlouhodobě zjišťovány ve většině správních obvodů v kraji nebo měly kolísavé hodnoty. Mírně lepší hodnoty přirozené měny byly v posledních letech zaznamenávány na Kaplicku, naopak dlouhodobé a vyšší úbytky přirozenou měnou byly zjištěny ve správních obvodech Milevsko a Blatná.

Nejvyšší přirozený úbytek byl z detailnějšího pohledu v roce 2023 zaznamenán v SO ORP Trhové Sviny ($-4,0\text{ ‰}$). Nulovou hodnotu přirozené měny měl správní obvod Kaplice, protože se zde v tomto roce narodilo stejně dětí, jako bylo zaznamenaných úmrtí.

Migrace dlouhodobě zvyšuje počet obyvatel kraje.

Dlouhodobě převažuje zájem o stěhování se do Jihočeského kraje. V poslední době je výrazné především stěhování z ciziny. Migrace tak pomáhá udržovat nebo zvyšovat počet obyvatel v některých oblastech, které by jinak čelily demografickému poklesu. Přispívá také k rozmanitosti a dynamice regionu. Na druhé straně může v některých případech docházet k vyliďování venkovských oblastí, zejména mladší generací, která odchází za lepšími příležitostmi do větších sídel.

V letech 2022 a 2023 byla v kraji zaznamenána výrazná migrace z ciziny.

Od roku 2009 však s poklesem ekonomiky saldo migrace klesalo až do roku 2013. Pak se hodnoty migrace začaly zvyšovat. Přírůstky stěhování v letech 2022 a 2023 ovlivněné výraznou zahraniční migrací byly historicky nejvyšší. Z jiných krajů ČR se na jih Čech stěhuje poslední dobou stále méně osob. V roce 2022 byl v Jihočeském kraji zaznamenán největší migrační přírůstek ($+16\,585$) v dlouhodobé historii. Jednalo se v převážné většině o osoby čelící válečnému konfliktu na Ukrajině. Také v roce 2023 byl v kraji migrační přírůstek vysoký, druhý největší v dlouhodobé historii ($+3\,792$).

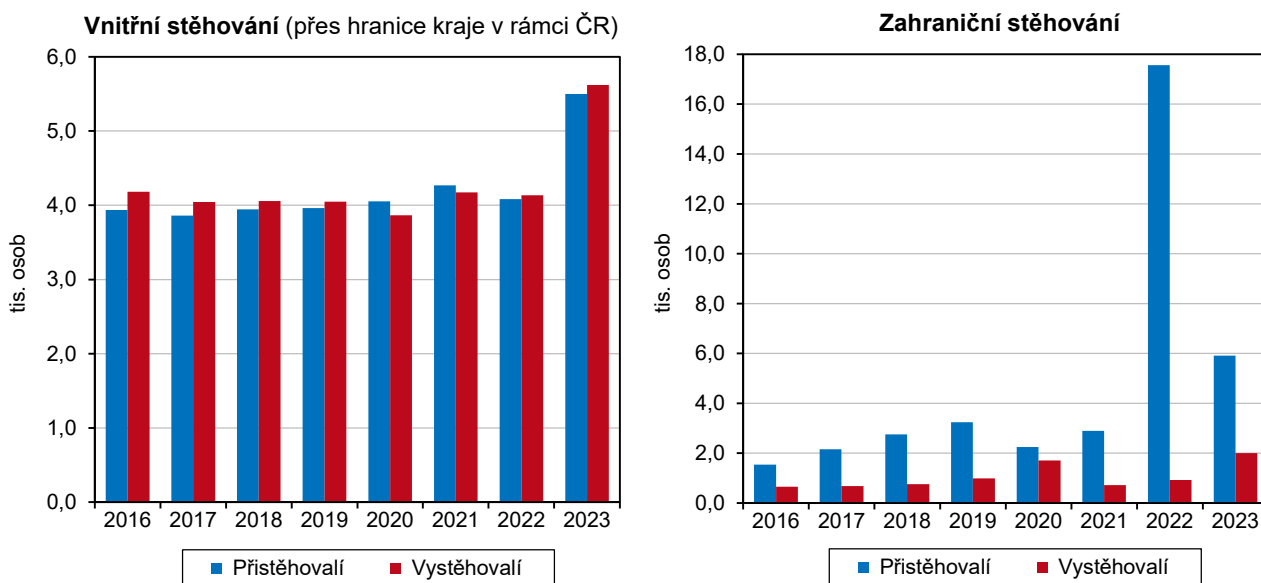

Migrační přírůstky počtu obyvatel měly úzkou souvislost se stěhováním ze zahraničí.

Kladné hodnoty migrace v Jihočeském kraji měly v posledních v letech úzkou souvislost se zahraniční migrací. V roce 2023 se z ciziny přistěhovalo 5 914 a do ciziny se odstěhovalo 2 000 osob. Výraznější výměna osob byla zaznamenána v roce 2022, kdy se do kraje z ciziny přistěhovalo 17 567 osob, což bylo nejvíce v historii. Z kraje se do ciziny v tomto roce odstěhovalo 930 osob.

Z celkového počtu přistěhovaných osob z ciziny se v roce 2023 převážně jednalo o osoby se státním občanstvím Ukrajiny (74,1 %), dále Slovenska (3,5 %) a Filipín (3,0 %). Z kraje se z celkového počtu vystěhovaných do ciziny odstěhovalo nejvíce osob se státním občanstvím Ukrajiny (64,4 %).

Graf 1.4 Migrace v Jihočeském kraji

Zvýšená migrace se projevila ve všech krajích.

Vysoké migrační přírůstky, zejména v roce 2022, byly zaznamenány ve všech krajích. Počty obyvatel se díky migraci zvýšily ve všech krajích. Největší migrační přírůstek byl v roce 2023 zaznamenán v Praze (+19,7 ‰), Plzeňském (+15,0 ‰) a Středočeském kraji (+12,5 ‰).

Nejvyšších hodnot v relativním vyjádření (přepočteno na 1 000 obyv.) bylo dosaženo v hl. městě Praze (+60,7 ‰), Plzeňském (+46,6 ‰) a Karlovarském kraji (+39,6 ‰). V letech 2022 a 2023 se Jihočeský kraj umístil na 9. pozici mezi kraji. V roce 2022 měl v kraji migrační přírůstek hodnotu +25,5 ‰ a v následujícím roce +5,8 ‰.

Z kraje se lidé nejvíce stěhovali do Prahy.

V roce 2023 se z ostatních krajů Česka do Jihočeského kraje přistěhovalo téměř 5,5 tis. obyvatel, z ciziny se do kraje přistěhovalo 5,9 tis. osob. Do jiných krajů se z Jihočeského kraje odstěhovalo přes 5 tis. osob a do ciziny se odstěhovaly dva tisíce osob. Z kraje se lidé nejvíce stěhovali do hlavního města Prahy (1 626) a Středočeského kraje (1 068). Do kraje se nejvíce osob přistěhovalo z Prahy (1 330) a ze středních Čech (1 127).

Lidé se v rámci kraje nejvíce stěhují do okresu České Budějovice.

Do Jihočeského kraje se stále lidé rádi stěhují, migrační přírůstky počtu obyvatel byly dlouhodobě v příznivých hodnotách, nicméně je nutné poznamenat, že kladné migrační přírůstky zajišťoval především okres České Budějovice. V letech 2021 až 2023 byl migrační přírůstek zaznamenán ve všech okresech kraje, včetně okresu

Jindřichův Hradec, kde byla v předchozích letech migrace většinou v záporných hodnotách.

Objem vnitřního stěhování v rámci kraje se v roce 2023 meziročně zvýšil.

Vnitrokrajskou migrací se rozumí stěhování mezi obcemi uvnitř okresu a mezi okresy v rámci kraje. Při stěhování uvnitř kraje se v roce 2023 přestěhovalo více než 12,9 tisíc osob, což bylo nejvíce ve sledovaných letech. Do změn v počtu obyvatel se však toto vnitřní stěhování nepromítá. Nejvíce se lidé stěhovali v rámci okresu České Budějovice.

Územní detail se lépe vyjádří relativními hodnotami.

Nejvyšší relativní migrační přírůstek (přepočten na 1 000 obyvatel středního stavu) byl v roce 2023 zaznamenán ve správních obvodech Blatná (+14,5 ‰), Soběslav (10,3 ‰) a České Budějovice (10,1 ‰). Migrační úbytek byl v roce 2023 pouze v SO ORP Jindřichův Hradec (-0,9 ‰). V roce 2022 byly ve všech správních obvodech zaznamenány vysoké migrační přírůstky, nejvíce v SO ORP Vodňany (+67,5 ‰) a Kaplice (+40,2 ‰). Nejnižší migrační přírůstek byl v roce 2022 zjištěn v SO ORP Dačice (+9,0 ‰). Vysoké a většinou kladné hodnoty migračních přírůstků ve správních obvodech Jihočeského kraje byly v letech 2022 a 2023 ovlivněny výraznou migrací ze zahraničí v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině.

Směry stěhování v minulosti ovlivňovala příznivá dojezdová vzdálenost a možnost bydlení u větších měst.

Pro Jihočeský kraj bylo v minulých letech typické stěhování obyvatel z větších měst do obcí v jejich okolí. V letech 2022 a 2023 byla situace odlišná. V důsledku velkého počtu uprchlíků z Ukrajiny byly největší migrační nárůsty ve městech a v obcích, kde tito lidé mohli najít ubytování.

Z Jihočeských měst to byly v roce 2022 především Vodňany, kde byl v relativním vyjádření migrační nárůst nejvyšší (+84,9 ‰). Dalšími městy s velkým migračním přírůstkem byly Kaplice (+67,6 ‰) a Planá nad Lužnicí (+61,2 ‰). Z okresních měst mělo největší relativní migrační nárůst město Prachatice (+57,8 ‰), naopak nejnižší vykazovalo město Jindřichův Hradec (+4,6 ‰). Města Slavonice a Deštná byly jedinými městy, kde se v roce 2022 odstěhovalo více obyvatel, než přistěhovalo.

V letech 2022 a 2023 byla migrace ovlivněna počty uprchlíků a možnostmi získání dočasného bydlení.

V roce 2023 to byly České Velenice (+21,6 ‰) a Blatná (+15,6 ‰), kde byly zaznamenány nejvyšší migrační přírůstky. Naopak z Rožmberka nad Vltavou a Bavorova se lidé nejvíce stěhovali (-33,0 ‰, resp. -23,5 ‰). Z okresních měst byl v roce 2023 zaznamenán největší migrační nárůst v Českých Budějovicích (+12,4 ‰), naopak z Jindřichova Hradce se lidé stěhovali (-0,1 ‰).

Je nutné poznamenat, že v mnoha malých obcích byl relativní migrační nárůst vyšší, protože v obcích s malým počtem obyvatel, přistěhování, případně odstěhování jedné rodiny podstatně ovlivní relativní vyjádření přírůstku nebo úbytku obyvatel.

Porodnost

Na jihu Čech se porodnost meziročně výrazně snížila.

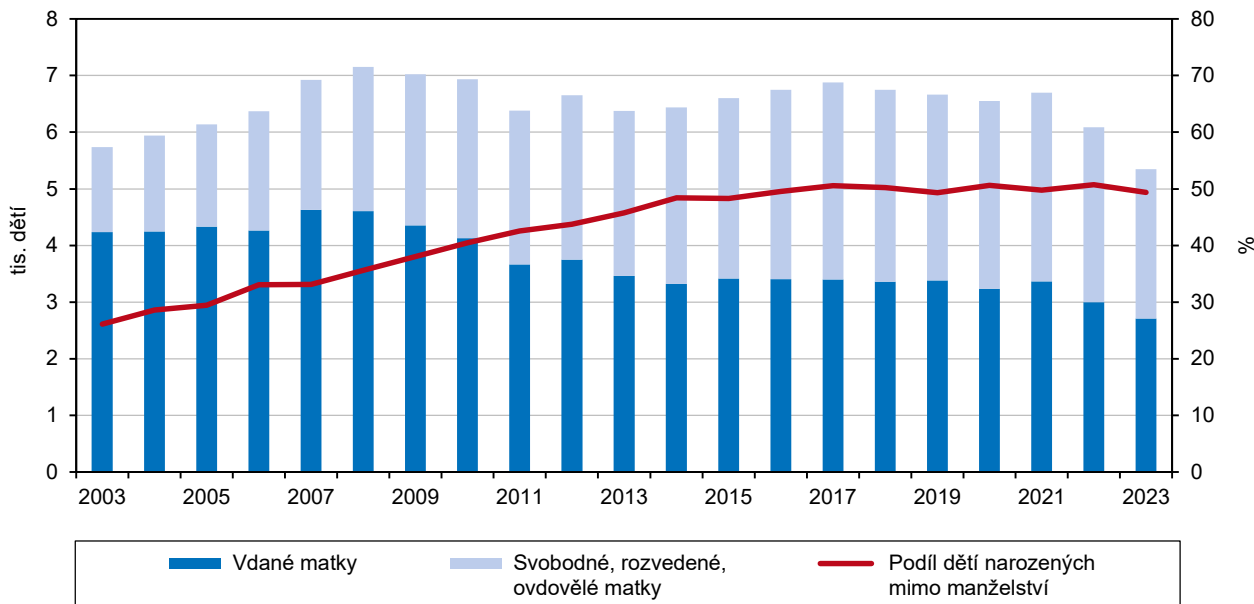
V kraji se v roce 2023 živě narodilo 5 349 dětí (2 710 chlapců a 2 639 dívek). To představuje porodnost 8,2 ‰ (přepočten na 1 000 obyv.), což je nejméně v dlouholeté sledované historii. Po roce 2008, kdy dosáhla svého vrcholu (11,3 ‰), porodnost klesala s přechodným zvýšením v roce 2012. V roce 2013 dosáhla stejně jako v roce 2011 nejnižší hodnoty za poslední roky a od té doby opět mírně stoupala až do roku 2017. V následujících letech se opět začala mírně snižovat. V roce 2021 se znovu zvýšila na hodnotu roku 2018 (10,5 ‰), ale v roce 2022 a zejména v roce 2023 výrazně poklesla.

Porodnost byla v posledních letech v kraji mírně nižší než průměr republiky.

Ve srovnání s celorepublikovým průměrem byla v kraji v posledních deseti letech porodnost vždy mírně nižší (s výjimkou roku 2012). Nicméně porodnost se snižovala v posledních dvou letech ve všech krajích a v roce 2023 byl tento pokles ještě výraznější. Jihočeský kraj byl v roce 2023 mezi kraji na osmé nejvyšší pozici. V roce 2023 byla zaznamenána nejvyšší porodnost v hlavním městě Praze (9,1 ‰), naopak nejnižší byla v posledních letech v Karlovarském kraji (7,2 ‰ v roce 2023).

Graf 1.5 Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Jihočeském kraji

Nejvíce dětí se v roce 2023 narodilo v okrese České Budějovice.

V meziokresním srovnání byla v roce 2023 nejvyšší porodnost v okrese České Budějovice (8,6 ‰), nejnižší v okrese Písek (7,7 ‰). V úplném územním detailu byla v kraji nejvyšší porodnost v SO ORP Soběslav (9,4 ‰), naopak nejnižší ve správním obvodu Trhové Sviny (7,2 ‰).

Jako první dítě se v roce 2023 celkem v kraji narodilo 44,6 % dětí, jako druhé v pořadí se narodilo 39,7 % dětí, jako třetí se narodilo 11,2 % dětí a tři a více sourozenců mělo 4,5 % dětí. V roce 2023 se v Jihočeském kraji narodilo 69 dvojčat. Vícečetné porody nebyly v kraji v poslední době zaznamenány. Naposledy se zde narodila trojčata v roce 2017.

Průměrný věk matky při narození prvního dítěte byl v kraji 29,1 let.

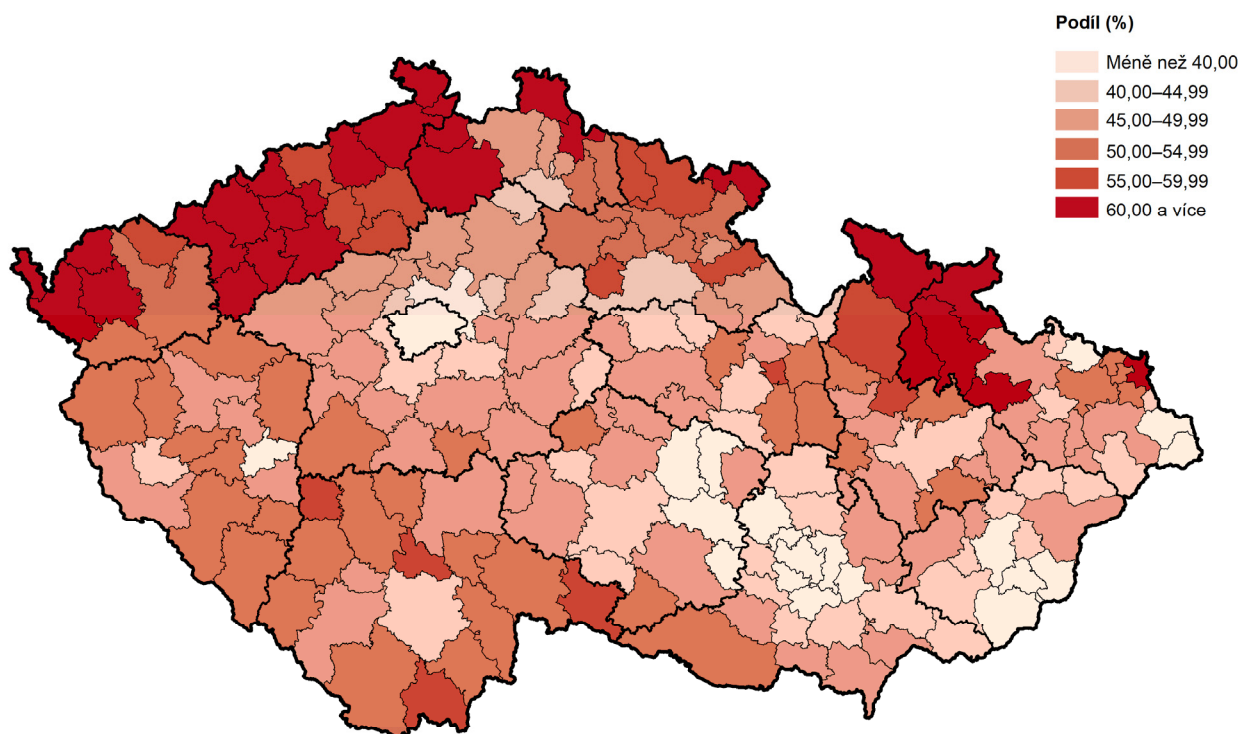
V roce 2023 bylo v Jihočeském kraji při narození dítěte matkám průměrně 30,8 let. Stejná hodnota byla zaznamenána i v předchozích dvou letech. Jihočeské matky byly v těchto letech vyššího věku, než byl průměrný věk matek při narození dítěte v celé republice (v posledních třech letech – 30,4 let).

Při narození prvního dítěte bylo matkám v Jihočeském kraji v průměru 29,1 let (v Česku 28,9 let), přitom před 20 lety byly jihočeské prvorodičky přibližně o 2,8 roku mladší. V mezikrajském srovnání byly nejstarší prvorodičky v hlavním městě Praze (32,6 let) a nejmladší v Ústeckém kraji (29,7 let). Při narození druhého dítěte bylo matkám v průměru 31,5 let a pokud se matce narodilo třetí, případně další dítě, bylo jí průměrně 33,9 let. Z dlouhodobějšího pohledu na průměrný věk matek, které již měly dítě, vyplývá, že se mezi dětmi dané matky snižují věkové rozdíly a děti se poslední dobou rodí rychleji za sebou.

Téměř polovina dětí se narodila mimo uzavřená manželství.

Počty dětí, které se narodily mimo uzavřená manželství¹, se během let spíše zvyšovaly, ale v posledních dvou letech byly počty těchto dětí nižší. Důvodem mohou být nižší počty živě narozených dětí v těchto letech, zejména v roce 2023. V kraji se děti rodí mimo uzavřená manželství častěji, než je průměr Česka, a to v dlouhodobém horizontu. V Jihočeském kraji se v roce 2023 takto narodilo 2 641 dětí (49,4 %). Mezi kraji existují v podílu dětí narozených mimo manželství značné rozdíly; v roce 2023 byla zaznamenána nejnižší hodnota v hlavním městě Praze (38,5 %), naopak nejvyšší v Ústeckém kraji (62,8 %). V roce 2023 byl podíl dětí narozených mimo manželství v rámci kraje nejvyšší v okrese Jindřichův Hradec (54,6 %) a nejnižší v okrese České Budějovice (44,7 %). V územním detailu byl zjištěn nejvyšší podíl dětí narozených mimo uzavřený sňatek v SO ORP Kaplice (59,0 %) a naopak nejnižší ve správním obvodu České Budějovice (42,9 %).

Ktg 1.3 Živě narození mimo manželství ve správních obvodech s rozšířenou působností v roce 2023

Zdroj: ČSÚ

S porodností úzce souvisí plodnost žen.

Míry plodnosti vyjadřují počet živě narozených dětí ženám v daném věku ke střednímu stavu žen stejného věku (na 1 000 žen daného věku). Z těchto údajů je pak možné zaznamenat změny v hodnotách plodnosti v závislosti na věku matky.

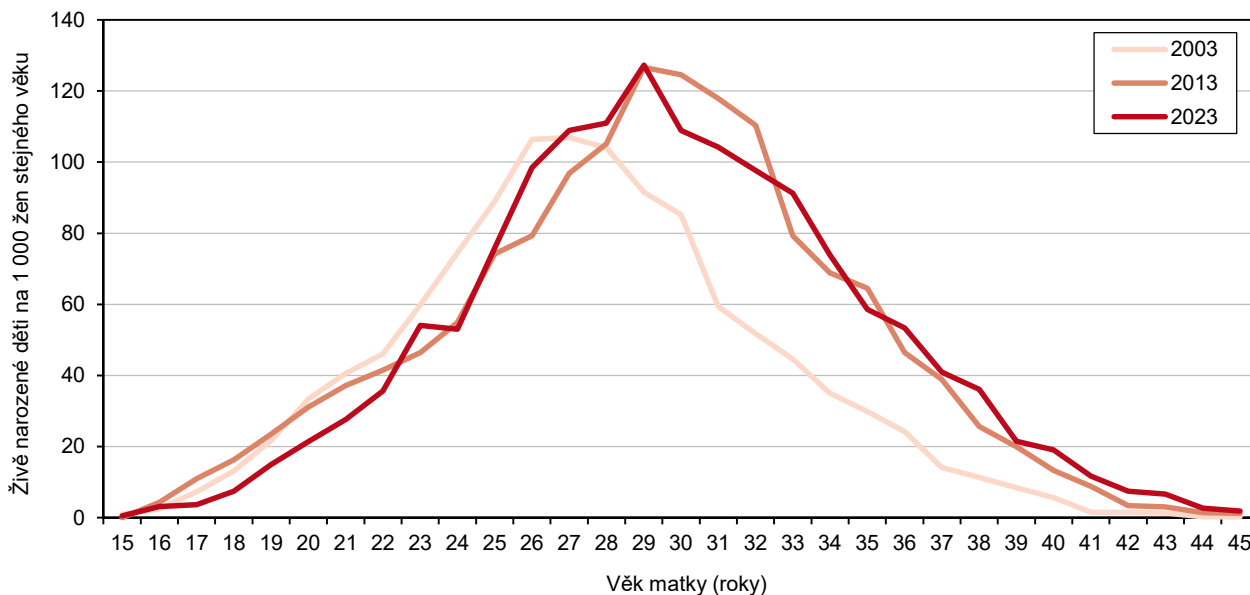
Nejvíce dětí se v roce 2023 rodilo ženám ve věku 29 let.

V roce 2023 byly nejvyšší hodnoty plodnosti zaznamenány u jihočeských žen ve věku 29 let (127,3). To znamená, že jednomu tisíci žen ve věku 29 let se průměrně narodilo 127 dětí. Pro srovnání: v roce 2003 byla zjištěna nejvyšší plodnost u žen ve věku 27 let a v roce 2013 u žen ve věku 29 až 30 let.

¹ Z dostupných údajů ovšem nelze zjistit, kolik z dětí narozených mimo manželství se skutečně narodilo svobodným matkám žijícím v domácnosti bez partnera a kolik jich žije v úplných rodinách bez uzavření sňatku.

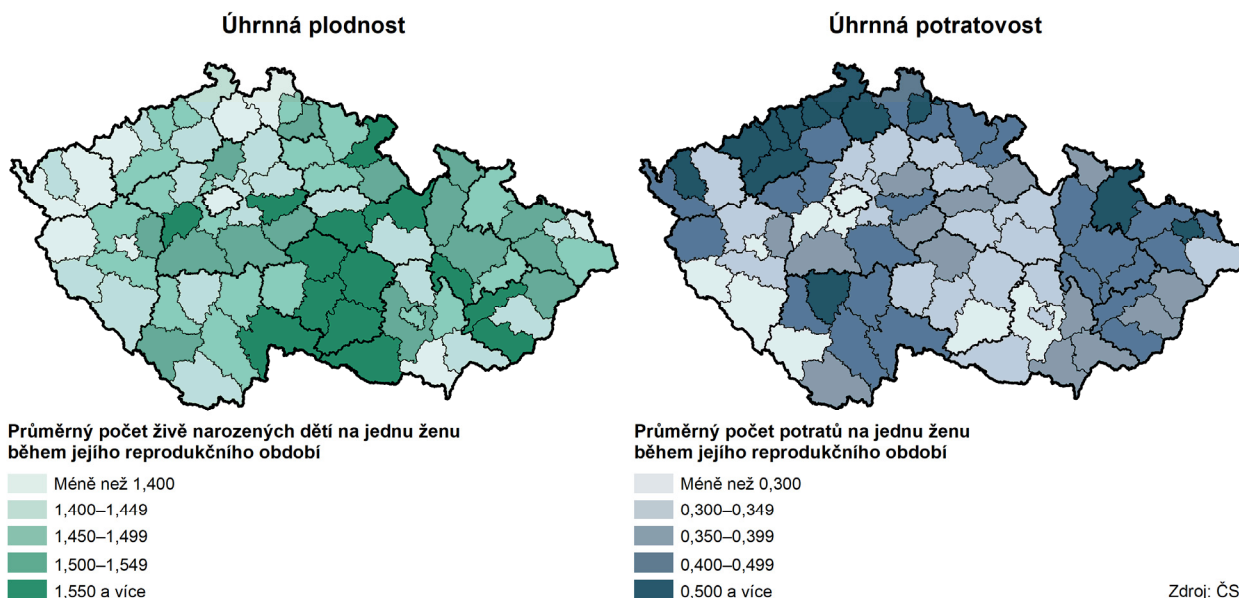
Graf 1.6 Míry plodnosti podle věku matky v Jihočeském kraji

Úhrnná plodnost je dlouhodobě nízká.

Dalším ukazatelem je úhrnná plodnost, která udává počet živě narozených dětí, které by se mohly narodit jedné ženě, kdyby se hodnoty míry plodnosti podle věku a v daném roce neměnily během celého reprodukčního období (15–49 let). Ideální hodnota úhrnné plodnosti, která udržuje stav populace, je 2,1. Úhrnná plodnost se až do roku 2021 mírně zvyšovala, ale v roce 2022 a zejména v roce 2023 významně poklesla. V Jihočeském kraji měla v roce 2023 úhrnná plodnost hodnotu 1,484 (v Česku 1,456). Nicméně před dvaceti lety byla v kraji zaznamenána hodnota podstatně nižší (1,17).

Ktg 1.4 Úhrnná plodnost a úhrnná potratovost v okresech v roce 2023

Zdroj: ČSÚ

Potraty

Míra potratovosti se v kraji stále snižuje,...

V roce 2023 bylo v Jihočeském kraji zdravotnickými zařízeními zaznamenáno celkem 1 637 potratů, což bylo nejméně v dlouhodobé historii. Z toho počtu pak bylo 37,3 % samovolných potratů, 58,5 % bylo formou UPT (umělé přerušení těhotenství) a u zbývajících 4,3 % se jednalo o ukončená mimoděložní těhotenství. Celkem 9,0 % UPT bylo provedeno ze zdravotních důvodů. Počet umělých přerušení těhotenství byl v roce 2023 v posledních letech v kraji nejmenší.

Míra potratovosti (2,5 ‰) vyjádřená počtem potratů na tisíc obyvatel v roce 2023 byla zatím nejnižší ve sledované historii, nicméně byla v posledních letech stále nepatrně vyšší než republikový průměr (2,3 ‰) a v mezikrajském srovnání byla čtvrtá nejvyšší. Nejvyšší hodnoty potratovosti byly zaznamenány v Ústeckém kraji (3,2 ‰), naopak nejnižší v Kraji Vysočina (1,8 ‰). V okresech Jihočeského kraje byla potratovost nejnižší v okrese Prachatice (1,6 ‰) a nejvyšší byla zaznamenána v okrese Písek (2,9 ‰). V územním detailu byly hodnoty potratovosti nejnižší na území správního obvodu Dačice (1,5 ‰) a nejvyšší v SO ORP Týn nad Vltavou (3,8 ‰).

...ale index potratovosti se během let zvyšoval.

Index potratovosti je demografický ukazatel, který vyjadřuje poměr mezi počtem potratů na 100 živě narozených dětí v dané populaci. V roce 2023 připadalo v Jihočeském kraji na 100 narozených dětí 30,5 potratů. Index potratovosti byl vyšší než republikový průměr (27,3). Hodnoty indexu potratovosti se v posledních dvou letech mírně zvyšovaly. Před dvaceti lety byl index potratovosti vyšší (44,6).

Potratem v roce 2023 skončila téměř čtvrtina těhotenství (23,4 %), přičemž v předchozím roce to bylo o něco méně.

Další ukazatel – úhrnná potratovost je demografický ukazatel, který vyjadřuje průměrný počet potratů, který by připadal na jednu ženu za celý její reprodukční život, pokud by současná míra potratovosti v jednotlivých věkových skupinách zůstala konstantní. V roce 2023 byla úhrnná potratovost nižší než v předchozích letech a měla hodnotu 0,448.

Úmrtnost

Úmrtnost se v kraji po koronavirových letech postupně snižovala.

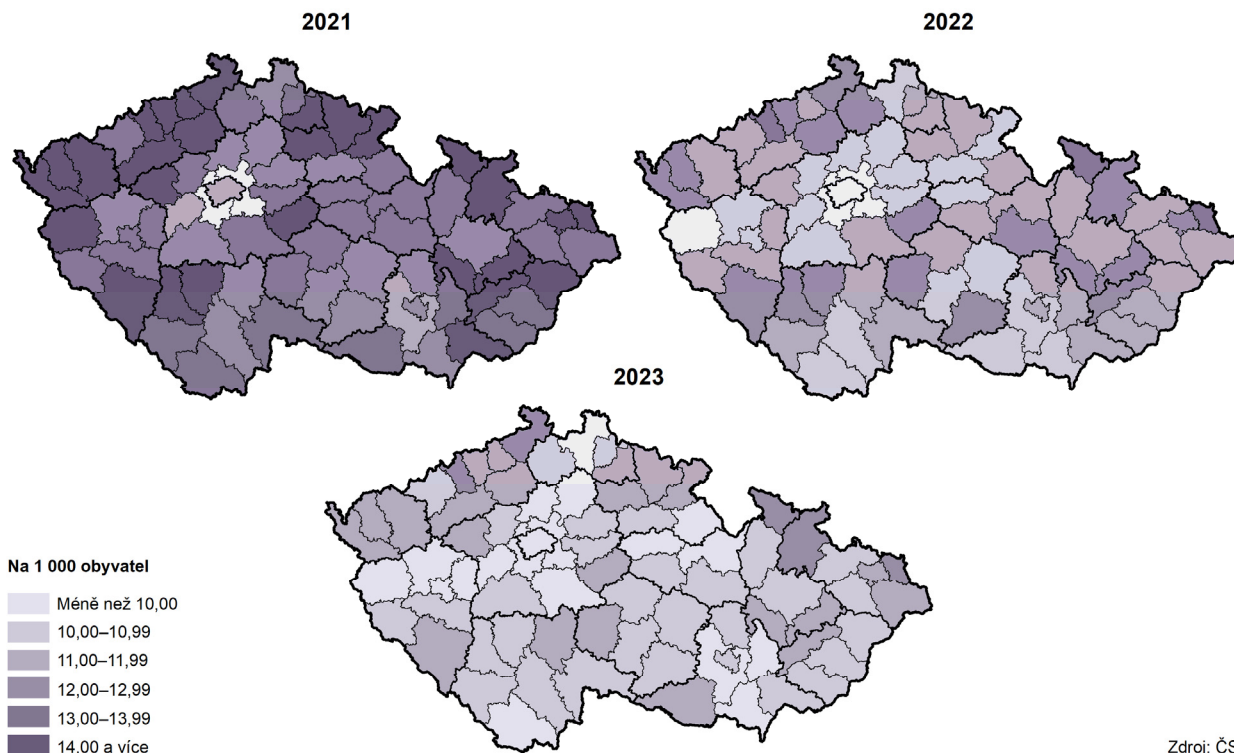
V Jihočeském kraji v roce 2023 zemřelo celkem 6 939 osob, z toho 3 615 mužů a 3 324 žen. V předchozím roce v kraji zemřelo celkem 7 416 osob. Nejvíce zemřelých mužů bylo v roce 2023 ve věkové kategorii 70 až 79 let, ženy nejčastěji umíraly ve věku 80 až 89 let. V tomto roce zemřelo celkem 25 dětí (do 14 let) a 1 037 osob ve věku od 15 do 64 let.

V přepočtu na 1 000 obyvatel úmrtnost v roce 2023 činila v kraji 10,6 ‰, z toho u mužů 11,2 ‰ a u žen 10,0 ‰. Nejvyšší úmrtnost byla v roce 2023 zaznamenána v Ústeckém kraji (11,7 ‰), naopak nejnižší v hlavním městě Praze (8,9 ‰). Průměrná úmrtnost v celé republice měla hodnotu 10,4 ‰, Jihočeský kraj se umístil v mezikrajském srovnání na osmé nejnižší pozici.

Na území kraje byla v přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu v roce 2023 zaznamenána nejvyšší úmrtnost v okresech Jindřichův Hradec, Strakonice a Tábor (11,0 ‰), nejnižší úmrtnost (9,2 ‰) byla zjištěna v okrese Český Krumlov. V územním detailu dosáhl nejvyšší hodnoty SO ORP Vimperk (11,8 ‰), naopak nejnižší zaznamenali ve správním obvodě Kaplice (8,2 ‰).

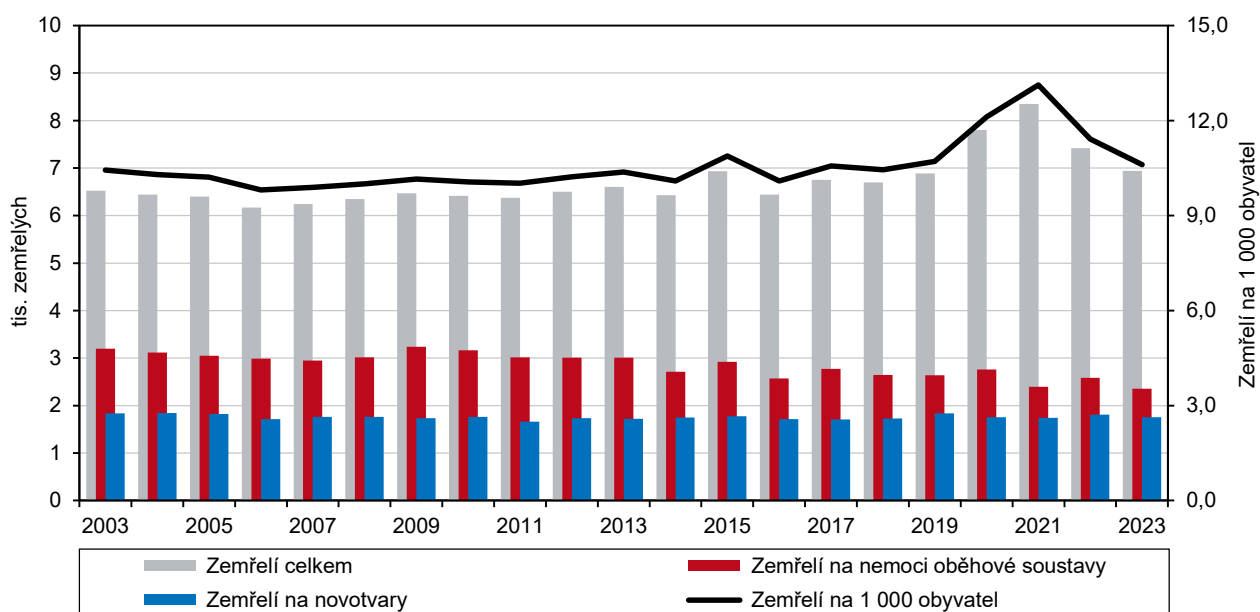
Ktg 1.5 Zemřelí v okresech v letech 2021 až 2023

Nejčastější příčinou úmrtí jsou dlouhodobě nemoci oběhové soustavy.

Nemoci oběhové soustavy byly v roce 2023 opět nejčastější příčinou smrti – 34,0 % úmrtí. Jednalo se především o ischemické choroby srdeční. Nemoci oběhové soustavy byly příčinou úmrtí o něco častěji u žen (34,4 % úmrtí) než mužů (33,5 % úmrtí). Nejčastěji se jednalo o úmrtí v důsledku chronické ischemické choroby srdeční, srdeční selhání nebo o akutní infarkt myokardu. V Jihočeském kraji byl v roce 2023 podíl úmrtí (relativní) v důsledku problémů s oběhovou soustavou třetí nejnižší mezi kraji.

Graf 1.7 Zemřelí v Jihočeském kraji

Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou novotvary.

Novotvary byly druhou nejčastější příčinou úmrtí v kraji (25,2 %) a byly častější příčinou smrti u mužů (26,0 % úmrtí) než u žen (24,5 % úmrtí). U mužů se jednalo zejména o zhoubné novotvary průdušnice, průdušek a plic a také zhoubné novotvary tlustého střeva a konečníku. U žen zejména o zhoubné novotvary průdušek a plic a zhoubné novotvary prsu a ženských pohlavních orgánů.

Počet úmrtí v důsledku problémů s dýchací soustavou byl u obou pohlaví přibližně stejný (8,3 %) a nejčastěji se jednalo o zánět plic (pneumonie).

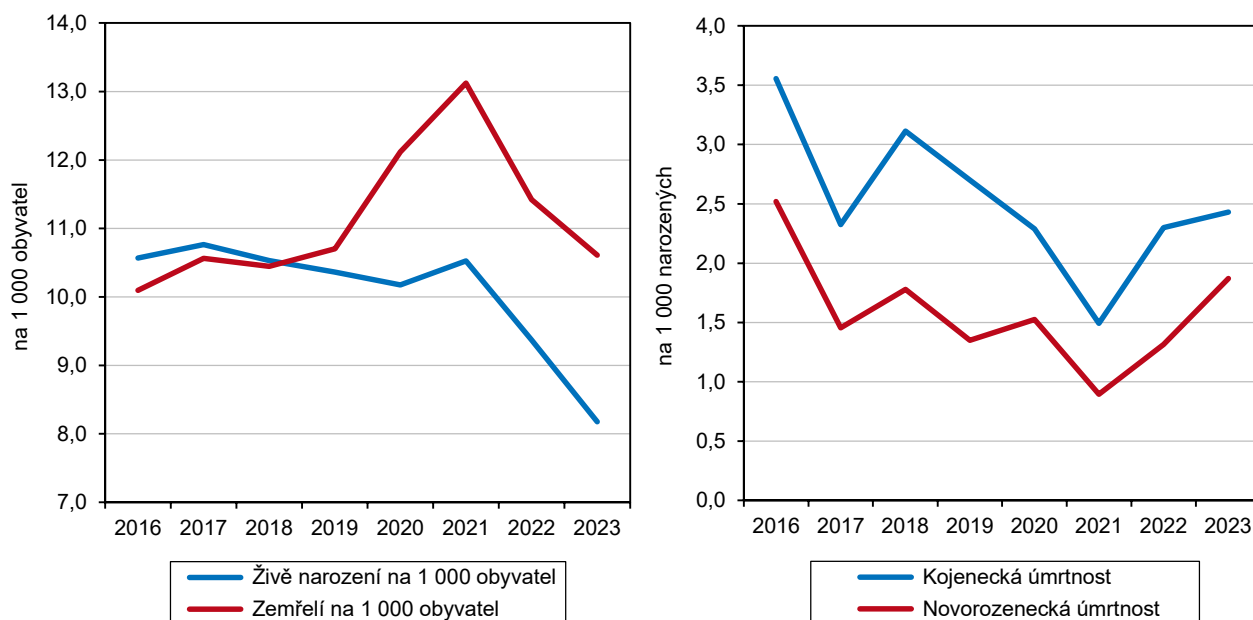
V územním detailu jsou příčiny úmrtí místně mírně odlišné.

Nemoci oběhové soustavy byly nejčastější příčinou úmrtí v okrese České Budějovice (35,4 % z celkového počtu úmrtí v okrese), nejnižší podíl byl zaznamenán v okrese Český Krumlov (30,9 %). Podíl úmrtí způsobených novotvarou byl nejvyšší v okrese Písek (27,4 % z celkového počtu úmrtí v okrese) a naopak nejnižší v okrese Český Krumlov (21,4 %). Na problémy s dýchací soustavou nejvíce umírali lidé v okrese Jindřichův Hradec (10,2 %), nejméně v okrese Strakonice (6,2 %).

V roce 2023 zemřelo při dopravních nehodách 48 Jihočechů, z tohoto počtu se v 9 případech jednalo o chodce a ve 4 případech o cyklistu. Celkem 24 úmrtí bylo v důsledku nehody osobního automobilu a v 5 případech byla příčinou úmrtí dopravní nehoda motocyklu.

Dobrovolný odchod ze života – sebevraždu – zvolilo v roce 2023 v Jihočeském kraji 83 osob. Sebevražedné úmysly mají především muži, ve sledovaném období jich ukončilo svůj život 64, zatímco žen bylo pouze 19. Pro muže je specifické úmyslné oběšení nebo ukončení svého života výstřelem z nějaké zbraně. Ženy svůj život nejčastěji ukončují otrávením se, oběšením se, případně skokem nebo lehnutím si před pohybující předmět.

Graf 1.8 Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Jihočeském kraji

Kojenecká i novorozenecká úmrtnost byly vyšší než průměr ČR.

Kojenecká úmrtnost (počet dětí zemřelých před dosažením věku 1 roku na 1 000 živě narozených dětí) činila v roce 2023 v Jihočeském kraji 2,4 ‰ a byla vyšší než celorepublikový průměr (2,2 ‰). V mezikrajském srovnání byla v roce 2023

kojenecká úmrtnost nejnižší v Královéhradeckém kraji (1,3 ‰), naopak nejvyšších hodnot dosáhla v Ústeckém kraji (3,2 ‰).

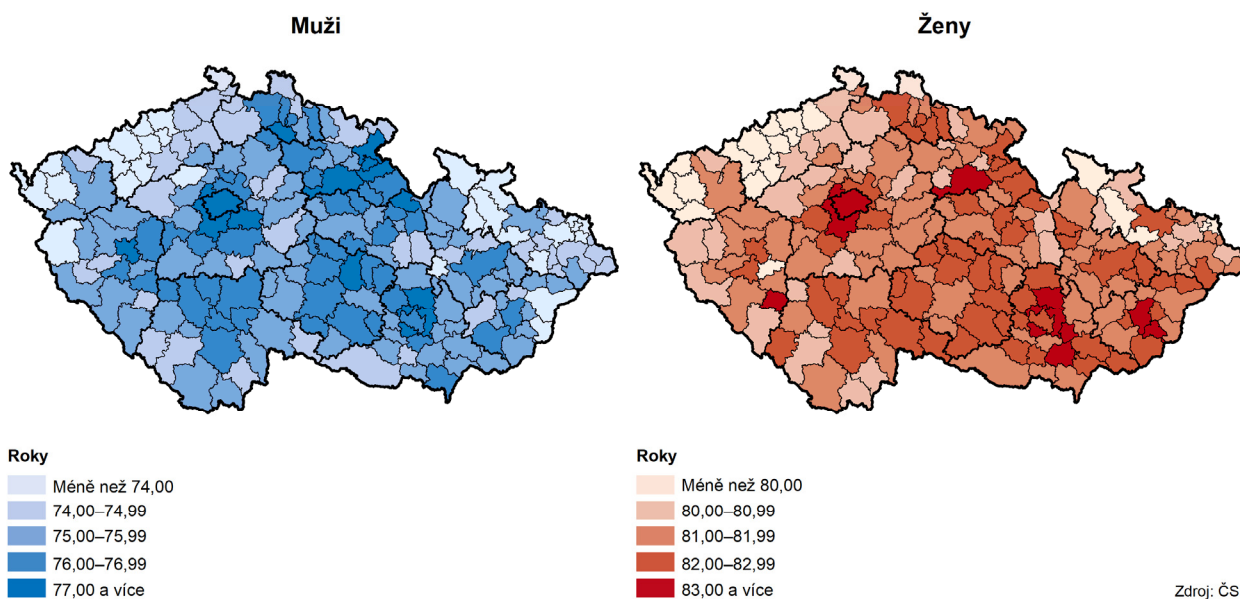
Novorozenecká úmrtnost (počet dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů na 1 000 živě narozených dětí) činila v roce 2023 v Jihočeském kraji 1,9 ‰ a byla vyšší než průměr republiky (1,4 ‰). Kraj se umístil na předposlední pozici. Nejnižší hodnotu zaznamenali v hl. městě Praze (0,7 ‰), nejvyšší ve Zlínském kraji (2,1 ‰).

Naděje dožití se u obou pohlaví opět začala zvyšovat.

Naděje dožití (střední délka života) udává předpokládaný průměrný věk, kterého se dožije jedinec daného věku při zachování stejné úmrtnosti. Tento ukazatel vychází z analýzy úmrtnosti v populaci a odráží aktuální zdravotní, sociální a ekonomické podmínky ve společnosti. Střední délka života se často používá k hodnocení zdravotního stavu a kvality života v různých zemích nebo regionech. Čím vyšší je střední délka života, tím lepší jsou obvykle životní podmínky a úroveň zdravotní péče v dané oblasti.

S ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů jsou úmrtnostní tabulky pro kraje zpracovány za dvouleté období. V roce 2017 došlo k metodické změně výpočtu naděje dožití, proto není možné srovnávat údaje v časové řadě, nicméně se naděje dožití v minulých letech stále zvyšovala, a to až do roku 2019. V letech 2020 a 2021 se naděje dožití snížila v souvislosti s koronavirovou pandemií, kdy byla ovlivněna podstatně vyšší úmrtností. V letech 2022 a 2023 se naděje dožití opět zvýšila u obou pohlaví.

Ktg 1.6 Naděje dožití při narození podle pohlaví v SO ORP v letech 2019 až 2023

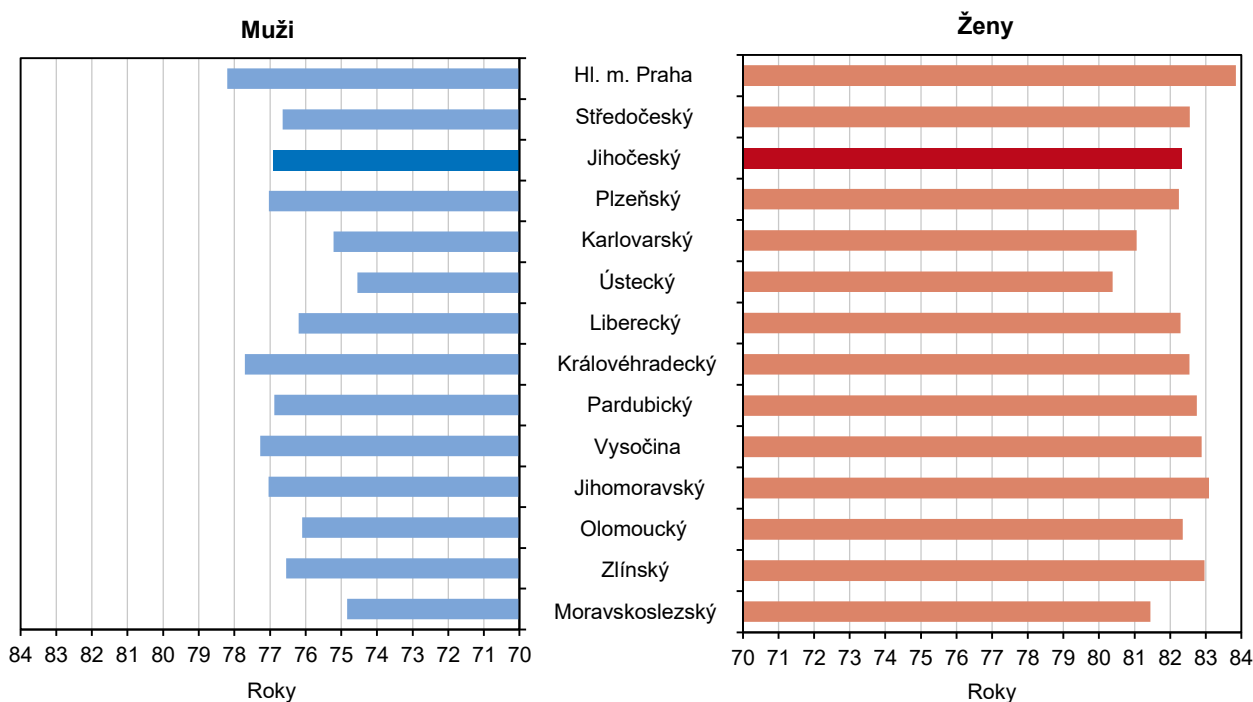

U chlapců i dívek narozených na jihu Čech naděje dožití nepatrně vzrostla.

Chlapci narození v letech 2022 až 2023 v Jihočeském kraji mají před sebou přibližně 76,92 let, což je o něco více než celorepublikový průměr (76,52 let). Jihočeský muž, kterému v letech 2022 až 2023 bylo 45 let, bude mít před sebou kolem 33,35 let života, pětadesátiletý muž bude žít ještě průměrně 16,36 roku.

Jihočeské dívky, které se narodily v letech 2022 až 2023, budou mít před sebou průměrně 82,32 roku života, což je nepatrně méně než průměr za Česko (82,40 let). Jihočešky, které v letech 2022 až 2023 oslavily 45. narozeniny, mohou žít v průměru ještě 38,25 let a ženy ve věku 65 let ještě 20,18 let.

Graf 1.9 Naděje dožití při narození podle pohlaví a krajů v letech 2022–2023

Sňatky a rozvody

V letech 2022 a 2023 se v kraji sňatečnost po koronavirových letech zvýšila.

Stejně jako v ostatních regionech Česka i v Jihočeském kraji dochází k dlouhodobému poklesu počtu sňatků. Tento trend je způsoben různými faktory, včetně změn v hodnotách a životních prioritách mladších generací, jakož i rostoucím počtem partnerských vztahů bez formálního uzavření manželství. Dalším trendem je zvyšující se průměrný věk při prvním sňatku. Mladí lidé často odkládají uzavření manželství na pozdější věk, často kvůli dokončení vzdělání, pracovní kariéře nebo stabilizaci finanční situace.

V roce 2022 bylo uzavřeno výrazně více sňatků než v předchozích letech, v roce 2023 však došlo k poklesu.

V Jihočeském kraji bylo v roce 2023 oddáno celkem 2 990 párů. V letech 2022 a 2023 bylo uzavřeno více sňatků než v předchozích letech. Výrazný rozdíl byl mezi pandemickým rokem 2021, kdy se z karanténních důvodů sňatky odkládaly a rokem 2022, kdy bylo uzavřeno o téměř čtvrtinu sňatků více.

Svůj první sňatek v roce 2023 uzavřelo 64,8 % snoubenců, kteří byli před sňatkem oba svobodní (tzv. protogamní sňatky). V roce 2023 bylo z celkového počtu sňatků 74,1 % ženichů před svatbou svobodných. O něco větší byl podíl svobodných jihočeských nevěst (75,6 %). Míra sňatečnosti byla v roce 2023 v kraji (4,6 ‰) vyšší než republikový průměr (4,4 ‰). V rámci ČR se Jihočeský kraj umístil na třetím nejvyšším místě. Nejvyšší sňatečnost byla zaznamenána v hl. městě Praze (4,7 ‰), naopak nejnižší byla ve Zlínském kraji (4,2 ‰).

V rámci kraje byla nejvyšší sňatečnost v okrese Prachatice (5,0 ‰), naopak nejnižší na území okresu Strakonice (4,3 ‰). Detailněji byla nejvyšší sňatečnost ve správním obvodu Týn nad Vltavou a Prachatice (5,3 ‰) a nejnižší v SO ORP Blatná (3,8 ‰).

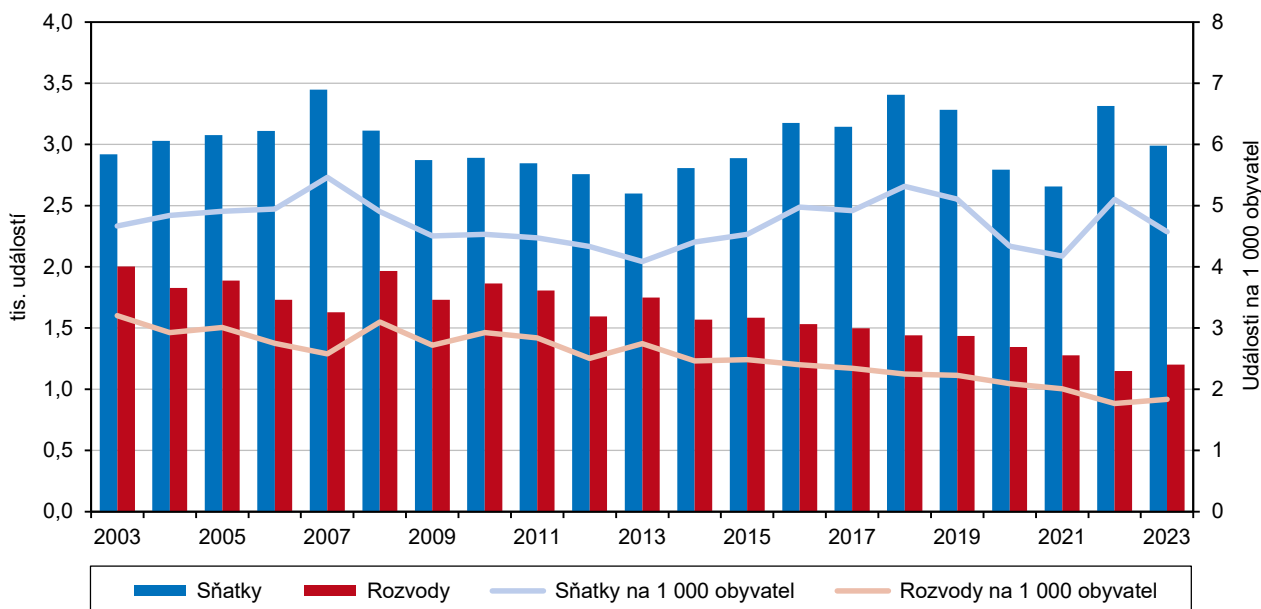
Průměrný věk snoubenců se stále zvyšoval.

V roce 2023 byl v kraji průměrný věk ženichů při sňatku 38,3 let a nevěstám bylo průměrně 35,3 let. Při prvním sňatku byl průměrný věk ženicha 33,6 let a nevěstám bylo průměrně 31,0 let. Případný další sňatek uzavírali v roce 2023 muži průměrně ve věku 51,6 let a ženy ve věku 48,0 let.

Muži se v roce 2023 nejčastěji ženili ve věkové kategorii 30 až 34 let, ženám bylo při sňatku nejčastěji 25 až 29 let. Před deseti lety byli ženichové mladší průměrně o 3,2 roku a nevěsty o 3,4 roku. Zůstává zvyklostí, že ženichové jsou starší než nevěsty (z 67,4 %, nejčastěji o 1 až 4 roky), ale během let se tento podíl lehce snižoval. V současné době stoupá počet sňatků, kdy je nevěsta starší než ženich. V roce 2023 bylo v kraji 22,9 % nevěst starších než ženich a celkem bylo oddáno 289 párů, kde byli snoubenci stejného věku.

Graf 1.10 Sňatky a rozvody v Jihočeském kraji

Rozvodovost byla v kraji v letech 2022 a 2023 nižší.

V roce 2023 bylo rozvedeno 1 201 manželství. Tento počet byl druhý nejnižší v průběhu posledních více než třiceti let. Nejmenší počet rozvodů byl zaznamenán v roce 2022. Téměř 15,5 % rozvodů bylo na návrh ženy a 75,3 % na společný návrh. Pro 80,3 % mužů a 82,8 % žen šlo o ukončení jejich prvního manželství. Nejčastěji se rozváděly páry, které spolu prožily 5 až 9 let, ale často se rozváděly i páry, které spolu strávily 20 a více společných let (29,2 %).

Průměrný věk při rozvodu byl v roce 2023 v kraji u mužů 46,3 let a u žen 43,4 let. Při prvním rozvodu bylo muži průměrně 44,8 let a ženě 42,2 let.

Z celkového počtu rozvedených manželství se většina týkala nezletilých dětí (677 rozvodů) a z těchto ukončených manželství s nezletilými dětmi bylo 47,4 % manželství s jedním nezletilým dítětem, 46,1 % se dvěma a 6,5 % se třemi a více nezletilými dětmi.

V letech 2022 a 2023 byla rozvodovost nejnižší za posledních 30 let.

Rozvodovost (počet rozvodů na 1 000 obyvatel) byla v Jihočeském kraji stejná jako průměr Česka a byla v posledních třiceti letech nejmenší (1,8 ‰). Nejnižší hodnota rozvodovosti byla zaznamenána v Kraji Vysočina a Zlínském kraji (1,6 ‰), naopak nejvyšší v Karlovarském, Ústeckém a Libereckém kraji (2,0 ‰). Jihočeský kraj se umístil na páté nejvyšší pozici. V kraji se nejméně lidé rozváděly v okrese Jindřichův Hradec (1,3 ‰), nejčastěji pak v okrese Strakonice (2,1 ‰). V podrobném územním rozlišení byla v roce 2023 nejnižší rozvodovost v SO ORP Třeboň (1,2 ‰), naopak nejvyšší v obvodech Strakonice a Blatná (2,2 ‰).

Index rozvodovosti vyjadřuje poměr mezi uzavřenými sňatky a počtem rozvodů.

Index rozvodovosti, tedy počet rozvodů na 100 sňatků uzavřených ve stejném roce, je důležitým indikátorem sociálních trendů a změn v rodinných strukturách. Tento index od roku 2013 výrazně klesal, v letech 2020 a 2021 se však zvýšil. V roce 2022 se naopak hodnota indexu rozvodovosti velmi snížila vlivem většího počtu uzavřených sňatků a nižšího počtu rozvodů (34,7) a byla nejnižší v dlouhodobé historii. V roce 2023 se index rozvodovosti o něco zvýšil na hodnotu 40,2.

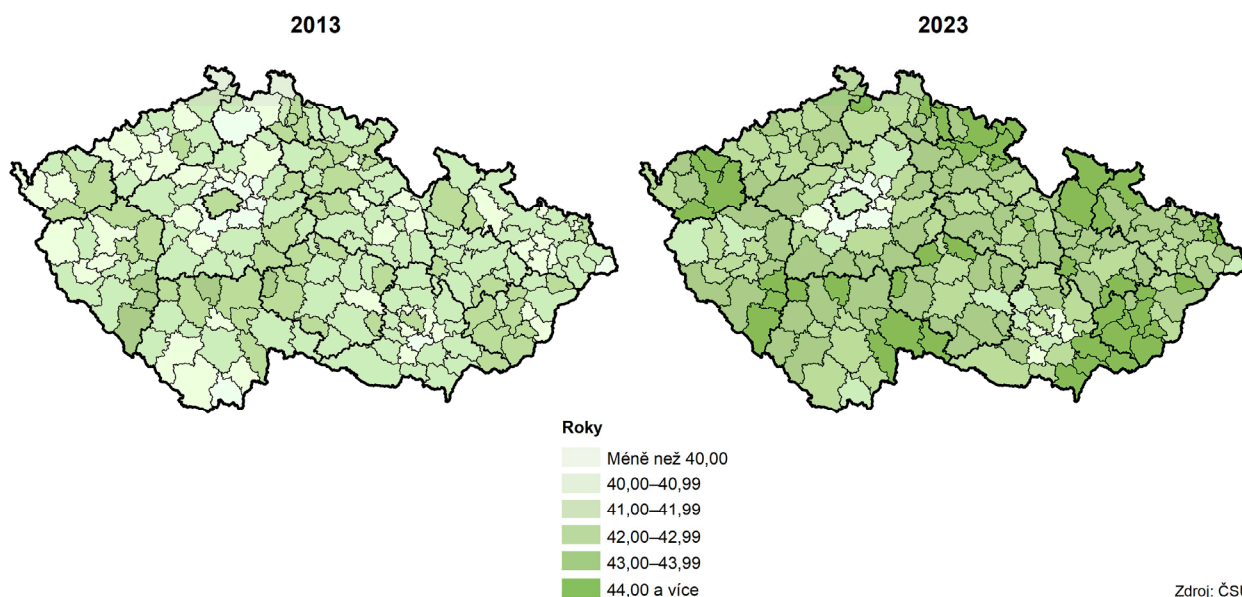
Věková struktura obyvatel

Průměrný věk obyvatel kraje se zvyšuje.

Na konci roku 2023 bylo obyvatelům kraje průměrně 43,3 let. Průměrný věk mužů byl v tomto roce v kraji 42,0 let a průměrný věk žen 44,6 let. Obyvatelé kraje dosahují vyššího věku než je průměrný věk u populace celé republiky (42,8 let). Průměrný věk Jihočešek byl v roce 2023 pouze o 0,4 roku vyšší než průměrný věk žen v Česku, muži z jižních Čech byli starší průměrně o 0,6 roku. Za uplynulá dvě desetiletí se průměrný věk v kraji zvýšil o čtyři roky.

Stejně jako pro celou republiku platí i pro Jihočeský kraj, že jeho populace stárne. Proces stárnutí však v kraji probíhá v poslední době o něco rychleji. Do roku 2010 byl průměrný věk obyvatel kraje o něco nižší než průměr ČR, od roku 2011 je již každoročně vyšší.

Ktg 1.7 Průměrný věk obyvatel ve správních obvodech s rozšířenou působností v letech 2013 a 2023

V roce 2022 se krátkodobě průměrný věk mírně snížil.

V roce 2022 bylo zaznamenáno mírné snížení průměrného věku téměř ve všech krajích, včetně Jihočeského kraje. Důvodem byla pravděpodobně migrace ze zahraničí, kdy se do republiky přistěhovaly převážně mladší osoby (ženy s dětmi) v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině.

V roce 2023 se průměrný věk v kraji i v ostatních regionech opět mírně zvýšil. Nejmladší obyvatelstvo bylo v roce 2023 ve Středočeském kraji (41,5 let), naopak obyvatelstvo s nejvyšším průměrným věkem žilo ve Zlínském kraji (43,9 let).

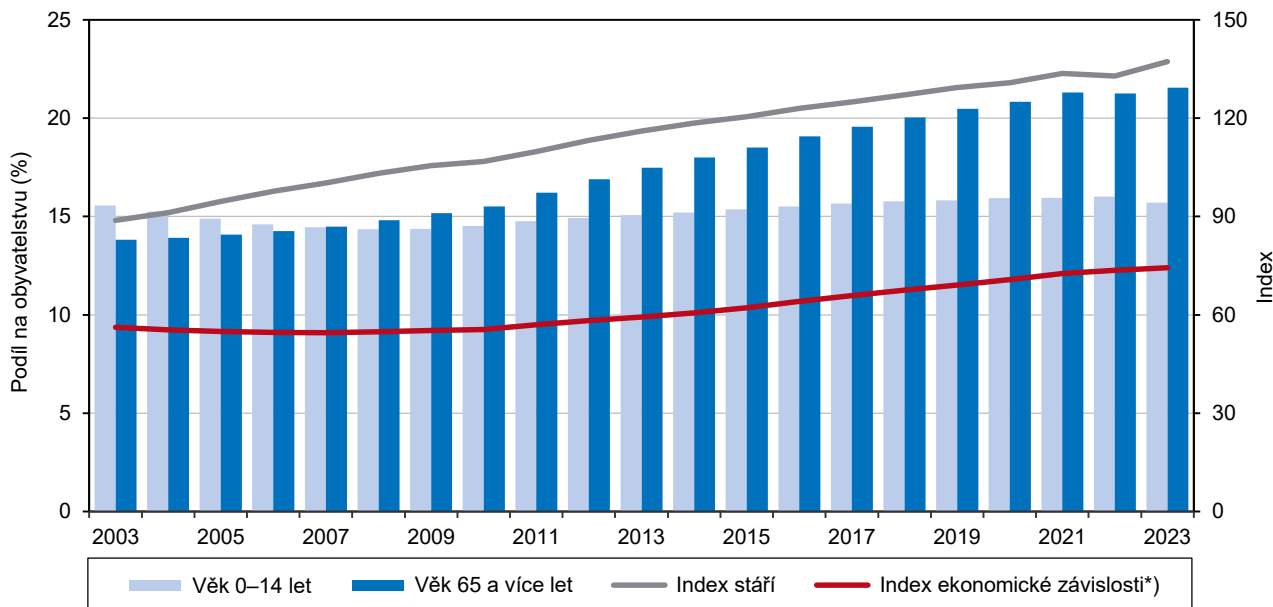
Nejstarší obyvatelstvo žije na území SO ORP Milevsko.

V podrobnějším územním pohledu byl nejnižší průměrný věk v roce 2023 zaznamenán v okrese České Budějovice (42,4 let), naopak nejvyšší v okrese Jindřichův Hradec (44,2 let). V rámci kraje patřil okres Český Krumlov až do roku 2022 k okresům s nejmladším obyvatelstvem. Platí to zejména o území správního obvodu Kaplice, kde byl v roce 2023 průměrný věk nejnižší (42,0 let). Naopak nejstarší

obyvatelstvo bylo v SO ORP Milevsko (45,8 let). Muži jsou nejmladší na Kaplicku (40,6 let), ženy na Trhvosvinensku (43,3 let). Obě pohlaví měla dlouhodobě nejvyšší hodnotu průměrného věku na území SO ORP Milevsko (muži 44,3 let, ženy 47,2 let).

Graf 1.11 Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Jihočeském kraji (stav k 31. 12.)

* počet osob ve věku 0–19 let a 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let

Věkový medián dává lepší představu o "středním" věku populace na daném území.

Rozložení věkové struktury na daném území je možné vyjádřit i tzv. věkovým mediánem. Je to statistická hodnota, která rozděljuje populaci na dvě stejné části: polovina populace je mladší než medián, zatímco druhá polovina je starší. Jedná se tedy o prostřední hodnotu, kdy jsou jednotlivé věkové hodnoty seřazeny od nejmladšího po nejstaršího. Na rozdíl od průměru, který může být ovlivněn extrémními hodnotami (například velmi mladými nebo velmi starými lidmi), medián dává lepší představu o "středním" věku populace na daném území. V roce 2023 měl v Jihočeském kraji věkový medián hodnotu 44,7 roku (muži 43,4 let a ženy 45,9 let). Na republikové územní úrovni byly hodnoty věkových mediánů nižší – celkem 44,0 let; muži 42,6 let a ženy 45,3 let. Nejnižší hodnotu měl v hl. městě Praze (41,8 let) a nejvyšší ve Zlínském kraji (45,4 let).

Podíl dětí v populaci kraje se v roce 2023 snížil.

V průběhu let se podíl dětí v kraji stále snižoval. Nejnižší byl zaznamenán v letech 2008 až 2009, od té doby se pak každoročně vlivem příznivější porodnosti nepatrně zvyšoval. V roce 2022 bylo podílové zastoupení dětské skupiny nejpříznivější (16,0 %), v roce 2023 se v kraji nepatrně snížilo (15,7 %).

Největší podíl dětské věkové skupiny byl v okrese Jindřichův Hradec.

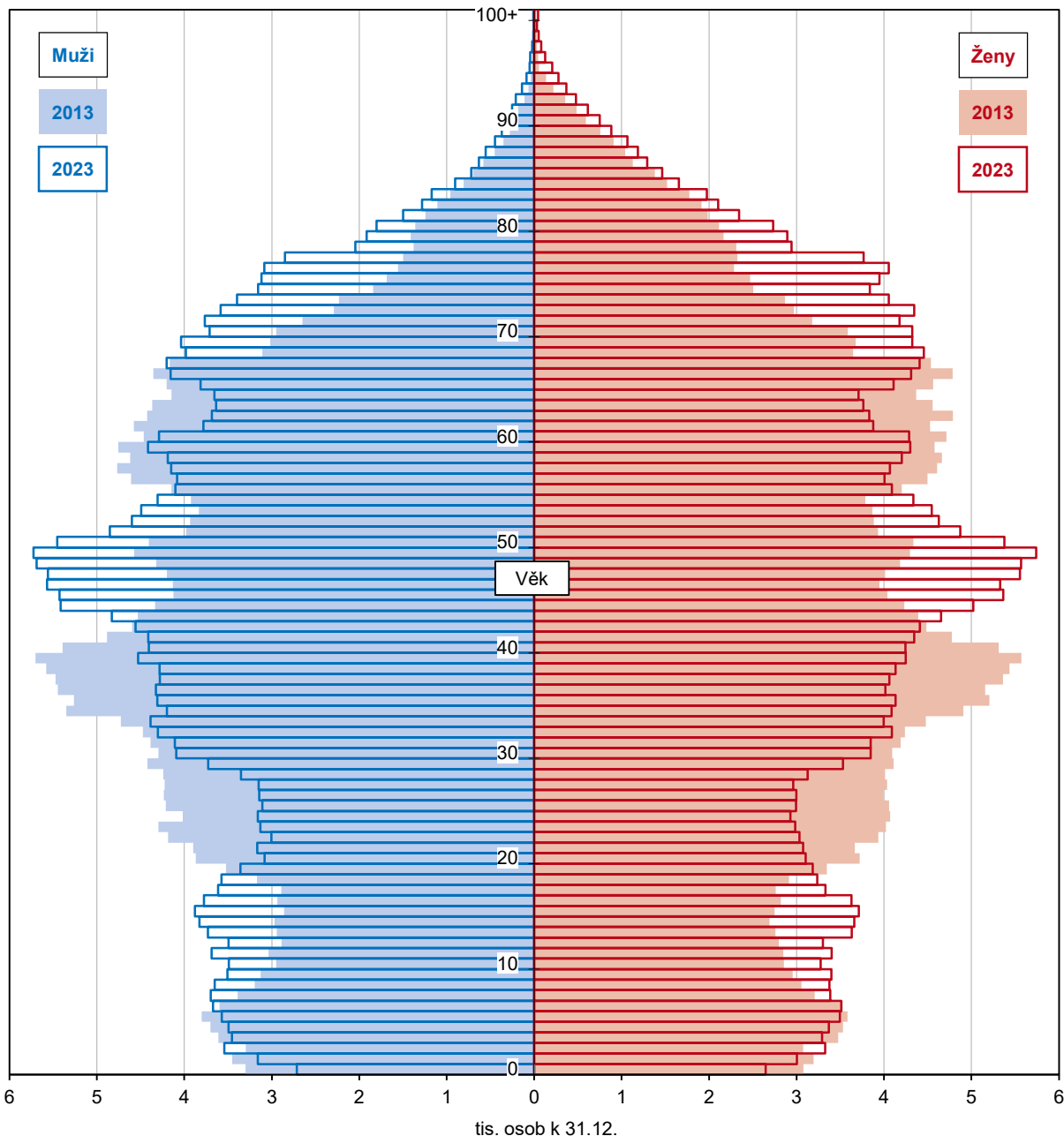
Děti byly v roce 2023 nejvíce zastoupeny ve Středočeském kraji (17,6 %), nejméně v Karlovarském kraji (14,7 %). V kraji byl nejnižší podíl dětí v okrese Jindřichův Hradec (14,9 %), naopak nejvyšší hodnota byla zaznamenána v okrese České Budějovice (16,6 %). V územním detailu byl zjištěn nejvyšší podíl dětské populace na Trhvosvinensku (17,1 %), naopak nejnižší v SO ORP Blatná (14,0 %).

Podíl osob starších 65 let se stále zvyšuje, naopak podíl osob v produktivním věku klesá.

Podíl osob v produktivním věku (15 až 64 let) se v průběhu let v kraji stále snižoval, v roce 2023 měl hodnotu 62,8 %. Největší podíl osob ve věku od 15 let do 64 let byl v hl. městě Praze (65,7 %), naopak nejméně osob v produktivním věku bylo

v Královéhradeckém kraji (62,1 %). V Jihočeském kraji žil nejmenší podíl osob tohoto věku na území okresu Jindřichův Hradec (61,7 %) a v územním detailu v SO ORP Milevsko (60,2 %). Naopak nejvíce byla zastoupena skupina osob v produktivním věku v okrese Český Krumlov (64,4 %), mezi obcemi III. stupně byl největší podíl osob ve věku 15 až 64 let v SO ORP Vodňany (65,5 %).

Graf 1.12 Věkové složení obyvatel Jihočeského kraje v letech 2013 a 2023

Během let se zvyšuje podíl seniorské věkové skupiny.

Počet obyvatel v seniorském věku stále roste na území celé republiky. Tato věková skupina (65 let a více) byla v roce 2023 v kraji zastoupena z 21,5 %. Podíl této věkové skupiny se v kraji v průběhu let stále zvyšoval a byl vyšší než průměr za celou ČR. Nejmenší podílové zastoupení má věková skupina 65 let a více v hl. městě Praze (18,5 %), naopak největší podíl osob v seniorském věku byl zjištěn v Královéhradeckém kraji (22,4 %).

V rámci kraje byli nejvíce zastoupeni senioři v okrese Jindřichův Hradec (23,4 %), nejméně v okrese Český Krumlov (19,9 %). V podrobnějším detailu pak byl nejmenší podíl seniorské skupiny v SO ORP Kaplice (18,8 %) a největší na území správního obvodu Milevsko (25,6 %). V roce 2023 žilo v Jihočeském kraji více než 4,1 tisíce osob ve věku 90 let a více.

Výše indexu stáří v jednotlivých letech se používá k hodnocení populačního stárnutí.

Index stáří se používá k hodnocení míry stárnutí populace a k odhadu sociální a ekonomické zátěže, kterou může stárnoucí populace představovat pro společnost. Index vyjadřuje kolik osob ve věku 65 let a více připadá na 100 dětí do 15 let. Před 20 lety byl tento podíl 88,8, v roce 2007 se počty dětí a osob ve věku 65 let a více téměř vyrovnaly a koncem roku 2023 již na 100 dětí připadalo v kraji 137,2 seniorů, což bylo více než průměr v celé republice (129,5).

Ve všech krajích republiky převažují senioři.

Podobné poměry byly zaznamenány i v ostatních krajích Česka. V žádném kraji po roce 2014 nepřevažovaly počty dětí nad seniory, nicméně nejvyrovnanější podíl obou věkových skupin měl v roce 2023 Středočeský kraj (106,3), kde dokonce v okresech Praha-východ a Praha-západ jako v jediných okresech v republice převažovaly děti nad seniory. Naopak nejvyšší rozdíl v zastoupení dětí a seniorů byl v Královéhradeckém kraji (145,6). Jihočeský kraj se umístil na pomyslné šesté nejvyšší příčce.

V rámci kraje byla zaznamenána nejvyšší hodnota indexu stáří v okrese Jindřichův Hradec (156,9), naopak nejnižší v okrese České Budějovice (121,2). V okrese Český Krumlov jako jediném v kraji převažovaly děti nad seniory až do roku 2015. V územním detailu byl největší index stáří na území SO ORP Milevsko (179,3), naopak nejmenší ve správním obvodě Kaplice (117,4).

Poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatel se postupně zvyšuje.

Věkové rozložení populace daného území je také možné vyjádřit indexem ekonomické závislosti. Index ekonomické závislosti je indikátor, který vyjadřuje poměr neproduktivní části obyvatelstva (například dětí, seniorů) k lidem v ekonomicky aktivním věku. Tedy kolik osob ve věku 0–19 let a osob ve věku 65 let a více připadá na 100 osob ve věku 20–64 let. Čím menší je výsledná hodnota indexu, tím příznivější je poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatel z pohledu věkové struktury obyvatel.

Index ekonomické závislosti se během 10 let zdvojnásobil.

V roce 2023 měl v kraji tento index hodnotu 74,3, před deseti lety byl o polovinu nižší. Je nutné také zdůraznit, že index ekonomické závislosti je odvozen od skutečného věkového rozložení na daném území, nebere na zřetel na to, že určitá část osob ve věku do 19 let již může pracovat a určitá část seniorů může být ještě ekonomicky aktivní.

Nejpříznivější hodnota indexu ekonomické závislosti byla v roce 2023 zaznamenána v hlavním městě Praze (65,4), nejvyšší pak v Královéhradeckém kraji (76,7). Průměrná hodnota tohoto indexu byla v ČR 71,9. V rámci Jihočeského kraje byl nejlepší poměr mezi aktivní a neaktivní složkou populace v okrese Český Krumlov (70,6), zejména v SO ORP Kaplice (67,4) a nejméně příznivý v okrese Jindřichův Hradec (77,3), v rámci SO ORP území správního obvodu Milevsko (79,8).

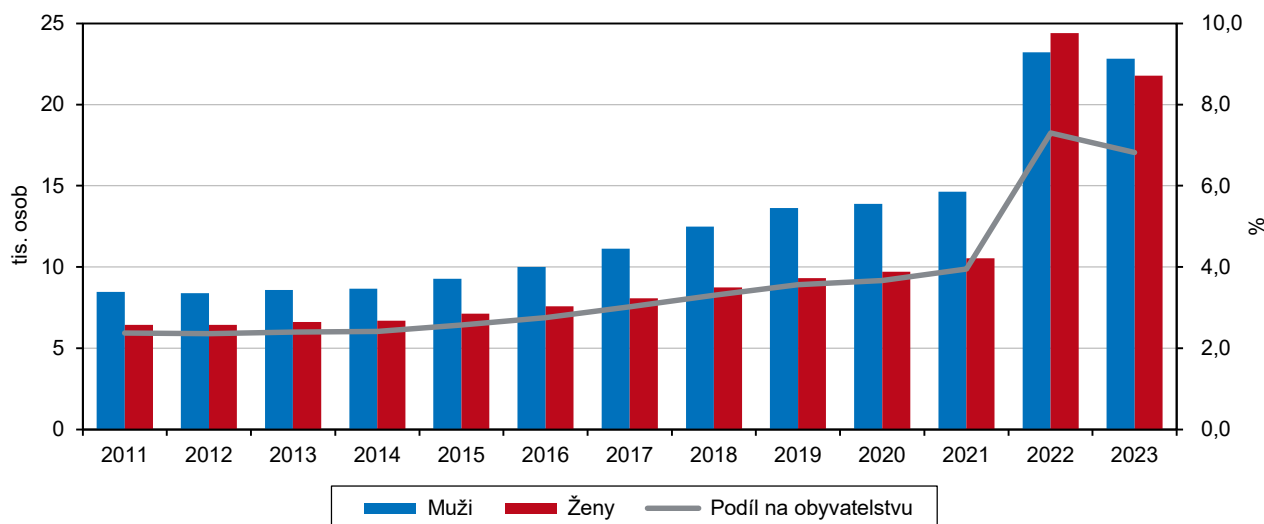
Cizinci

Počet cizinců na území kraje se zvýšil.

Počet cizinců (bez cizinců s platným azylem) v kraji v posledních letech stále roste. V předchozích letech (od roku 2001) se počet cizinců nejprve významně zvyšoval až do roku 2008, poté pozvolna až do roku 2012 klesal. Od roku 2013 se počty cizinců začaly opět zvyšovat a v letech 2022 a 2023 se počet cizinců žijících v kraji výrazně zvýšil.

Graf 1.13 Cizinci (bez osob s platným azylem) v Jihočeském kraji (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

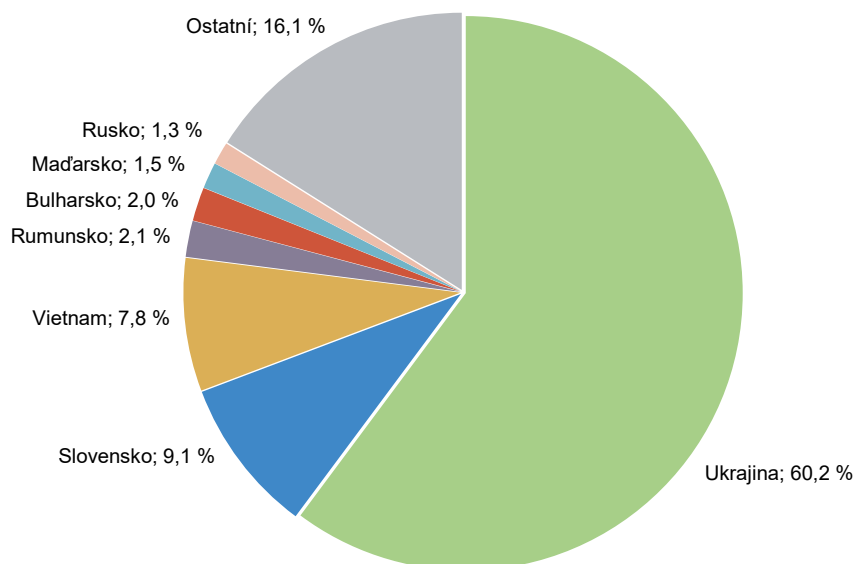

V roce 2023 žilo na území kraje necelých 45 tisíc cizinců.

Ke konci roku 2022 žilo na území kraje přes 47,6 tis. cizinců, z tohoto počtu pak více než 24,4 tisíce žen. Tento počet dosáhl nejvyšší hodnoty ve sledované historii. V roce 2023 se počty cizinců snížily. Na území Jihočeského kraje žilo v této době 44,6 tis. cizinců, z tohoto počtu 21,8 tis. žen.

Graf 1.14 Cizinci podle státního občanství (bez osob s platným azylem) v Jihočeském kraji k 31. 12. 2023

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel kraje činil v roce 2023 celkem 6,8 %.

Podíl cizinců na počtu obyvatel (6,8 %) řadí Jihočeský kraj spíše mezi regiony s jejich nižším zastoupením (deváté místo v mezikrajském srovnání). Nejpočetnější skupina cizinců žila během let v hlavním městě Praze, kde podíl cizinců na počtu obyvatel v roce 2023 činil 24,7 %. Nejméně cizinců žilo ve Zlínském a Olomouckém kraji (4,3 %).

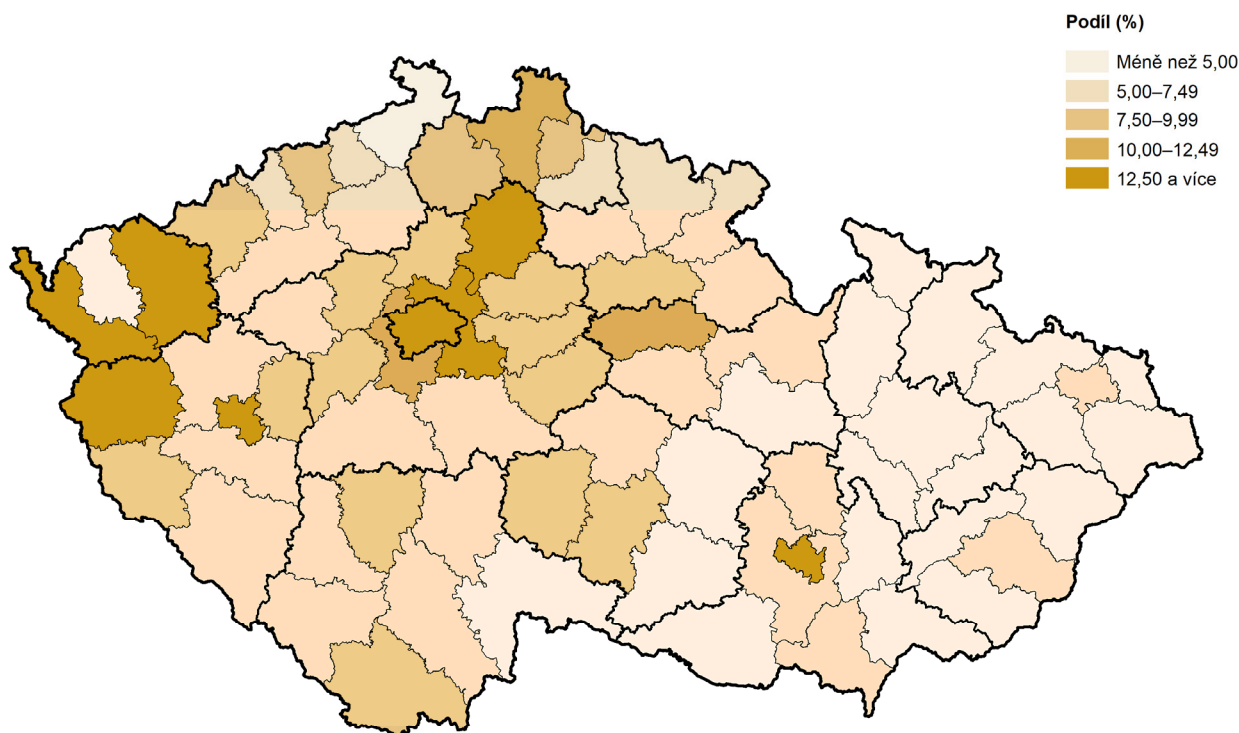
Více než 60 % cizinců bylo z Ukrajiny.

Z celkového počtu cizinců (podle státního občanství) byli v roce 2023 nejvíce zastoupeni obyvatelé Ukrajiny (60,2 %). Na území Jihočeského kraje žilo v letech 2022 a 2023 celkem 47 616, resp. 44 609 osob s ukrajinským státním občanstvím. Počty Ukrajinců se během let mírně zvyšovaly, mezi roky 2021 a 2022 se jejich počet mnohonásobně zvýšil. V dalším roce se počet Ukrajinců mírně snížil, pravděpodobně v důsledku návratu do vlasti.

Téměř třetina cizinců žila v okrese České Budějovice.

Slováci byli zastoupeni z 9,1 % a jejich počet se meziročně nepatrně zvýšil. Počty vietnamských občanů v posledních třech letech zůstávaly přibližně stejné, v roce 2023 celkem 7,8 %. Mezi cizinci bylo v roce 2023 také 2,1 % obyvatel se státním občanstvím Rumunska, 2,0 % z Bulharska. Téměř třetina cizinců žila v okrese České Budějovice, nejméně jich bylo hlášeno v okrese Prachatice (7,5 %).

Ktg 1.8 Cizinci v okresech k 31. 12. 2023

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Jihočeský kraj v podrobnějším pohledu

Pro Jihočeský kraj je charakteristická velká demografická a sídelní rozmanitost území.

Z podrobného územního pohledu je patrné, že jednotlivé části Jihočeského kraje vykazují poměrně velké rozdíly. Od hustě obydlených středních částí kraje v okolí krajského města po řídké obydlené oblasti, zejména v pohraničí. Nejvyšší hodnotu zalidnění dlouhodobě vykazuje správní obvod ORP České Budějovice, v roce 2023 to bylo 182,1 obyvatel na km². Naopak nejméně zalidněný zůstává správní obvod ORP Vimperk (32,6 obyvatel na km²). Průměrná hustota obyvatel na km² v kraji činila v roce 2023 celkem 65,1.

Nejvyšší přírůstky obyvatel vykazuje dlouhodobě SO ORP České Budějovice.

Při pohledu na pohyb obyvatel v jednotlivých správních obvodech je rozdílnost ještě výraznější. Vyšší přírůstky počtu obyvatel byly v posledních letech zaznamenány zejména v SO ORP České Budějovice, zejména díky výraznějšímu stěhování, nicméně hodnotu migračního přírůstku snižoval v posledních třech letech přirozený úbytek. V těchto letech zemřelo v tomto správním obvodu podstatně více osob, než se

narodilo dětí. Podobná situace s nepříznivou přirozenou měnou byla zaznamenána i v ostatních správních obvodech s rozšířenou působností.

Ve správních obvodech Dačice, Jindřichův Hradec a Milevsko během let obyvatel naopak spíše ubývalo. Vyšší přírůstky počtu obyvatel v těchto správních obvodech a také v ostatních SO ORP byly zjištěny zejména v roce 2022 a to díky výraznému zahraničnímu stěhování.

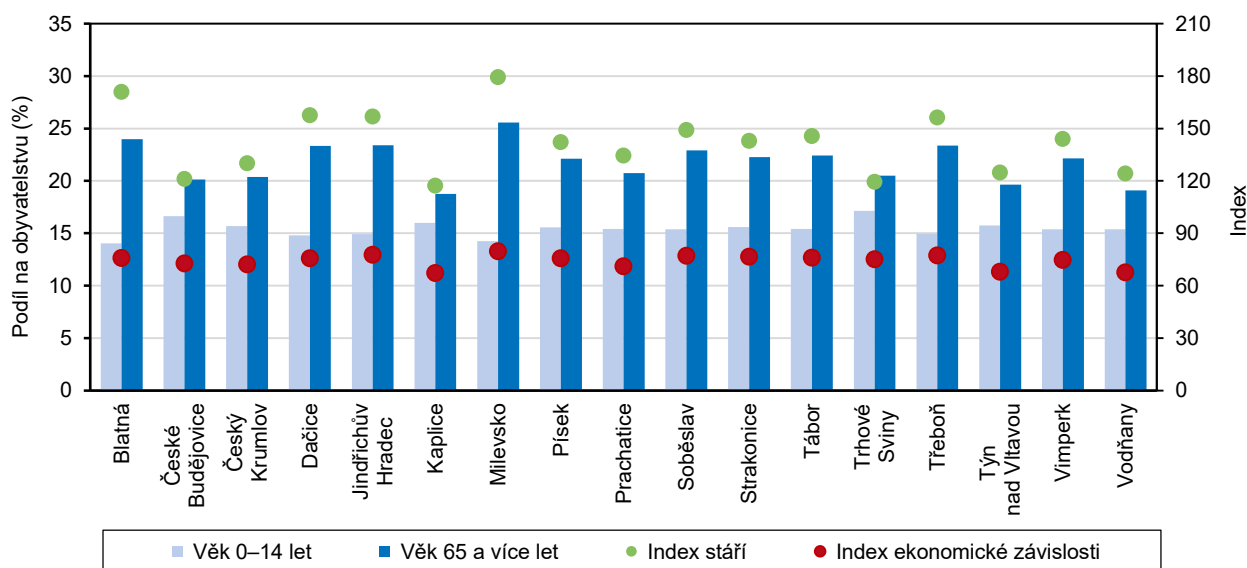
V roce 2022 se zvýšil počet obyvatel ve všech SO ORP.

Počet obyvatel kraje se od roku 2002 zvyšoval až do roku 2019, poté byly, zejména v roce 2020, demografické ukazatele výrazně ovlivněny probíhající koronavirovou pandemií, tedy vyššími počty zemřelých. V roce 2022 v kraji přibylo přes 15 tisíc obyvatel, v převážné většině se jednalo o válečné uprchlíky. Nejvíce obyvatel přibylo v roce 2022 do SO ORP České Budějovice (+4 384) a SO ORP Tábor (+2 039 osob). Vysoké přírůstky počtu obyvatel zaznamenaly všechny správní obvody, v relativním vyjádření to bylo nejvíce v SO ORP Vodňany (+65,0 %).

V dalším roce se zvyšoval počet obyvatel již jen v některých SO ORP.

V roce 2023 již nebyl přírůstek tak velký (+2,2 tis.). V tomto roce přibylo nejvíce obyvatel do správního obvodu České Budějovice (+1 398 osob), avšak již ve třech správních obvodech byly zjištěny mírné úbytky v počtu obyvatel, nejvíce v SO ORP Jindřichův Hradec (-192 osob). V relativních hodnotách (na 1 000 obyvatel středního stavu) byl v roce 2023 nejvyšší přírůstek v SO ORP Blatná (+12,2 ‰), největší relativní úbytek ve zmiňovaném SO ORP Jindřichův Hradec (-4,1 ‰).

Graf 1.15 Věková struktura a věkové indexy obyvatel podle SO ORP k 31. 12. 2023

Nejvyšší podíl dětské populace byl v roce 2023 ve správním obvodě Trhové Sviny.

Dětská věková skupina, tedy děti ve věku od narození do čtrnácti let (včetně) je nejvíce rozšířena v SO ORP Trhové Sviny (17,1 %). Nejmladší obyvatelstvo podle hodnoty průměrného věku žilo ve správním obvodě Kaplice (42,0 let). V tomto obvodě jako jediném v kraji ještě v roce 2016 mírně převažovaly počty dětí nad seniory. V SO ORP Kaplice byl také zaznamenán nejnižší podíl osob ve věku 65 let a více (18,8 %). Nejvyšší podíl osob v produktivním věku byl v SO ORP Vodňany (65,5 %), nejmenší v SO ORP Milevsko (60,2 %), kde byl zároveň největší podíl osob v seniorském věku (25,6 %).

Výrazná většina obyvatel kraje žije ve městech.

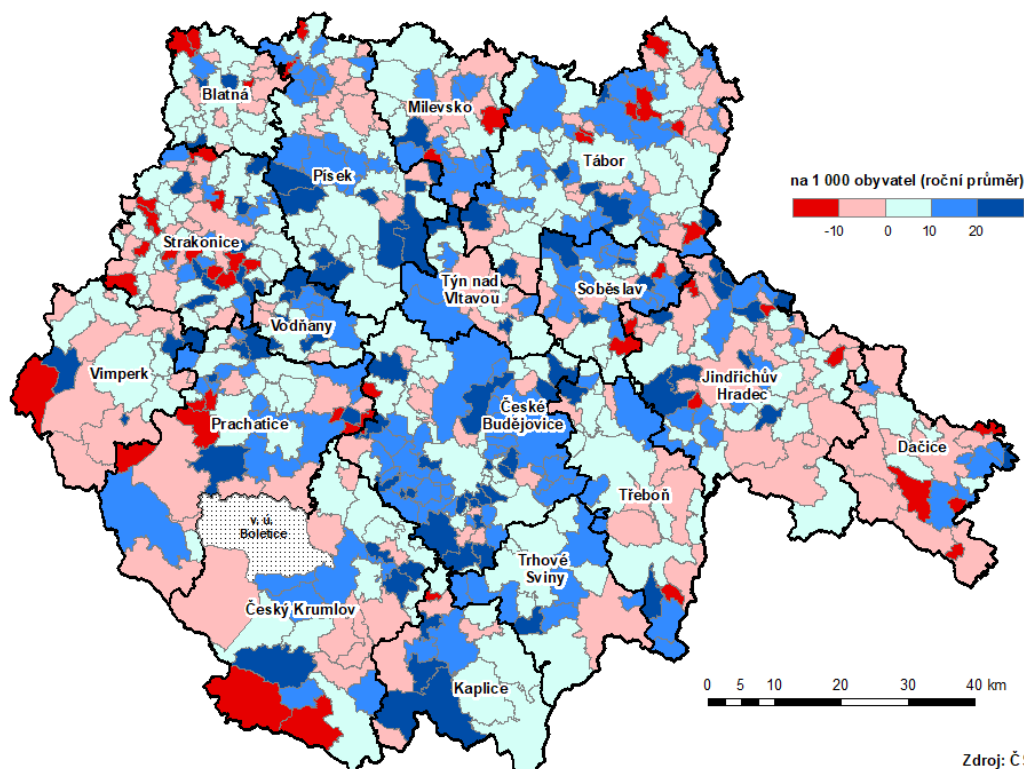
Velká část obyvatel kraje žije ve městech, poslední dva roky žilo ve městech celkem 63,4 % obyvatel kraje. Nejmenší podíl obyvatel, bydlících ve městech, byl zaznamenán na území SO ORP Vimperk (42,2 %). Nejvyšší podíl městského obyvatelstva byl zjištěn v roce 2023 ve správním obvodu Vodňany (72,5 %).

V krajském městě mělo svoje bydliště téměř 15 % obyvatel kraje (97 377 osob). Přes 34 tisíc obyvatel bydlí ve městě Tábor, téměř třicetitisícové město je Písek. Více než dvacetitisícová jsou města Strakonice a Jindřichův Hradec. Přes 10 tisíc obyvatel žije v Českém Krumlově a Prachaticích. Rožmberk nad Vltavou je naopak jihočeským městem s nejmenším počtem obyvatel (386 osob).

V roce 2022 se zvýšil počet obyvatel téměř ve všech obcích a městech kraje.

V roce 2022 se počty obyvatel zvýšily téměř ve všech obcích a městech kraje, nejvíce v krajském městě (+2 991), Písku (+928) a Táboře (+891). Na druhé straně nejvíce obyvatel v tomto roce ubylo ve Slavonicích (-33) a Českém Rudolci (-25). V relativním vyjádření byly největší přírůstky zaznamenány v obcích Pístina, Nové Hutě a Krašovice, největší úbytky byly v malých obcích (Županovice, Stehlovice, Bářovice).

Ktg 1.9 Celkový přírůstek/úbytek obyvatel podle obcí Jihočeského kraje v letech 2019 až 2023

V krajském městě přibýlo v roce 2023 nejvíce obyvatel.

Celkově nejvíce obyvatel přibýlo v roce 2023 ve městě České Budějovice (+960) a Písku (+244), naopak město Jindřichův Hradec zaznamenalo nejvyšší celkový úbytek obyvatel (-81) ze všech obcí a měst Jihočeského kraje. Také ve Strakonici se snížil počet obyvatel (-61), ale výrazně se snížil počet obyvatel v obci Pístina (-69), kde je jen malý počet obyvatel. V relativním vyjádření (přepočteno na 1 000 obyvatel) je situace odlišná. Největší celkové přírůstky byly zaznamenány v malých obcích (Vráto, Květov, Vlčov), největší úbytky uvedly zmiňovaná Pístina, Halámky a Probulov.

Počet obyvatel v obcích výrazně ovlivnilo stěhování ze zahraničí.	Je nutné připomenout, že v obcích s malým počtem obyvatel může i nepatrná změna v počtu bydlících osob výrazně změnit relativní hodnoty celkového přírůstku/úbytku obyvatel v obci. V letech 2022 a 2023 byly hodnoty celkového přírůstku/úbytku výrazně ovlivněny stěhováním a to ze zahraničí. Váleční uprchlíci v obcích a městech hledali možnost ubytování, a tak se v některých obcích v těchto letech počet obyvatel výrazně zvýšil.
Nejnižší průměrný věk byl v roce 2023 v obci Kuřimany.	Průměrně nejmladší obyvatelé žili v roce 2023 v obci Kuřimany v okrese Strakonice s hodnotou průměrného věku 34,2 let. Naopak nejvyšší průměrný věk byl zaznamenán v obci Zadní Střítež v okrese Tábor (60,5 let). Nejvýraznější rozdíl mezi průměrným věkem mužů a žen byl zjištěn v obci Minice v okrese Písek, kde byli muži o 16,7 roku mladší než ženy. Naopak v obci Budyně v okrese Strakonice byly v roce 2023 ženy o 11,8 roku mladší než muži.
Vyrovnané počty mužů a žen byly zaznamenány jen v několika obcích.	Zastoupení obou pohlaví v obcích a městech kraje bylo v roce 2023 také velmi různé. V obci Mačkov v okrese Strakonice nejvíce převažovaly ženy (mužů bylo o 58,2 % méně), naopak v obci Křišťanov v okrese Prachatice byla zaznamenána největší převaha mužů (o 82,4 %). Vyrovnané počty mužů a žen byly zaznamenány jen v 23 obcích kraje.
V krajském městě žije téměř 15 % obyvatel kraje.	V samotném krajském městě Českých Budějovicích žilo v roce 2023 celkem 14,9 % obyvatel kraje, tedy 97 377 osob, z tohoto počtu bylo 50 757 žen. Dětská věková skupina byla ve městě zastoupena z 15,7 %, obyvatel v produktivním věku bylo 63,0 % a obyvatel ve věku 65 let a více zde žilo 21,3 %. Průměrný věk obyvatel krajského města byl 43,1 let (muži 41,4 let; ženy 44,8 let).
V letech 2022 a 2023 obyvatel krajského města výrazněji přibýlo.	V krajském městě se v roce 2023 živě narodilo 886 dětí, což bylo nejméně v dlouhodobé historii. Úmrtí bylo zaznamenáno u 1 126 obyvatel města. To znamená, že přirozená měna byla ve městě záporná. Do Českých Budějovic se přistěhovalo celkem 4 164 osob a odstěhovalo 2 964 osob. Jednalo se o výrazný migrační přírůstek, který byl zaznamenán i v roce 2022 (souvislost s konfliktem na Ukrajině). Celkový přírůstek počtu obyvatel byl v letech 2022 a 2023 v kladných hodnotách.

